

Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR)

NORGE

STORTINGSVALG
8. SEPTEMBER 2025

Sluttrapport fra ODIHRs valgekspertteam

Warszawa
27. mars 2026

INNHALDSFORTEGNELSE

I.	SAMMENDRAG	1
II.	INNLEDNING OG TAKKSIGELSER	3
III.	BAKGRUNN OG POLITISK KONTEKST	4
IV.	JURIDISK RAMMEVERK OG VALGORDNING	5
V.	VALGADMINISTRASJON OG MANNTALLSFØRING	6
VI.	VALGKAMPEN.....	8
VII.	VALGKAMPFINANSIERING	11
A.	INNTEKTER OG UTGIFTER	11
B.	INNBERETNING OG TILSYN	13
VIII.	DELTAKELSE FRA PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE	14
A.	JURIDISK RAMMEVERK	14
B.	TILGJENGELIGHET VED GJENNOMFØRING AV VALG	15
C.	VALGKAMP, MEDIER OG REPRESENTASJON	18
IX.	BEHANDLING AV VALGTVISTER.....	19
X.	VALGDAGEN.....	21
XI.	ANBEFALINGER	22
XII.	VEDLEGG: ENDELIGE VALGRESULTATER	24
	OM ODIHR.....	26

NORGE
STORTINGSVALG
8. september 2026

Sluttrapport fra ODIHRs valgexpertteam¹

I. SAMMENDRAG

Etter invitasjon fra norske myndigheter og i samsvar med sitt mandat sendte OSSEs kontor for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) et valgexpertteam (*Election Expert Team*, EET) for å observere stortingsvalget 8. september. I sine observasjoner og vurderinger fokuserte ekspertteamet på det juridiske rammeverket, valgmyndighetenes arbeid, den fysiske og digitale valgkampen, finansieringen av valgkampen, samt i hvilken grad personer med nedsatt funksjonsevne ble inkludert i valgprosessen.

Valget ble gjennomført på en god måte, med respekt for grunnleggende friheter og høy grad av tillit fra offentligheten. Valgmyndighetene handlet profesjonelt og upartisk, og hadde stor tillit fra alle involverte parter. Valgkampen var pluralistisk og preget av reell konkurranse, men økende involvering fra tredjeparter og digitale aktører, samt utilstrekkelig regulering av dette, reduserte graden av åpenhet og innsyn. Det er generell tillit til systemet for parti- og valgkampfinansieringen, men fraværet av en øvre grense for bidrag og pengebruk og manglende rettidig innberetning førte til forskjeller i ressurser og utilstrekkelig tilsyn. Ny valglov og nye forskrifter har forbedret tilgjengeligheten og styrket mulighetene for personer med nedsatt funksjonsevne til å stemme uavhengig, selv om enkelte valglokaler fortsatt mangler universell utforming, og personer med nedsatt funksjonsevne fortsatt mangler politisk representasjon.

Valgloven fra 2023, som erstattet loven fra 2002, ble tatt i bruk for første gang i dette valget. Loven ble vedtatt etter grundige og inkluderende høringer, og har bred tverrpolitisk støtte. Loven har styrket det juridiske rammeverket som danner grunnlaget for demokratiske valg, og innført endringer mht. registrering av velgere og kandidater, forhåndsstemming og stemming på valgdagen, telleprosedyrer og publisering av resultater. Loven sørger også for at det oppnevnes et riksvalgstyre. Loven har implementert flere av ODIHRs anbefalinger etter tidligere valg, både når det gjelder legitimasjon av velgere, offentliggjøring av resultater ned til stemmelokale-nivå og krav om testing av digitale valgadministrasjonssystemer. Imidlertid er flere anbefalinger fra ODIHR fortsatt ikke fulgt opp, blant annet når det gjelder retten til å stille som uavhengig kandidat, kandidaters anledning til å delta i valgstyret, samt manglende regulering av valgkampfinansiering og fravær av regler for nettbasert valgkamp. Anbefalingen om at en kandidat må samtykke for å bli oppført på en partiliste ble ikke fulgt opp. Imidlertid er valgfunksjonærer pålagt å informere kandidater om at de står på en valgliste, og kandidater kan be om å bli fjernet.

Stortinget består av 169 representanter som velges for en fast fireårsperiode gjennom forholdstallsvalg. 150 av disse velges fra 19 flermannskretser, og 19 utjevningsmandater tildeles partier som kommer over den nasjonale sperregrensen på fire prosent. Valgloven fra 2023 erstattet det tidligere halvåpne systemet med lukkede lister (dvs. at partiene bestemmer rekkefølgen på kandidatene), men beholdt det såkalte distriktstillegget, et prinsipp som tar hensyn til areal og ikke bare folketall når antallet mandater i et valgdistrikt skal fastsettes. Det betyr at noen distrikter kan få en relativt sett høyere representasjon enn folketallet skulle tilsi.

¹ Den engelske versjonen av denne rapporten er eneste offisielle dokument. Den norske oversettelsen er uoffisiell.

Valgmyndighetene gjennomførte valget på en uhildet og profesjonell måte, og n t høy grad av tillit fra alle involverte parter. Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) og det underliggende Valgdirektoratet har det overordnede ansvaret nasjonalt, mens de 19 distriktsvalgstyrene i fylkeskommunene, de 357 valgstyrene i kommunene og de 1638 valglokalene hadde det operative ansvaret for gjennomføringen av valget. I henhold til den nye valgloven blir valglokalene ledet og bemannet av valgmedarbeidere som velges gjennom åpen konkurranse, og disse valgmedarbeiderne gjennomfører den første stemmeopptellingen i valglokalet. Valgdirektoratet førte omfattende tilsyn med opplæringen og administrerte det elektroniske valgsystemet som ble brukt til registrering av stemmer i manntallet, skanning og opptelling av stemmesedler og resultath ndtering. Det forelå også informasjon om valget på flere språk. Valgstyrene på fylkesdistrikts- og kommunalt nivå, som hovedsakelig består av valgte representanter, utførte sine oppgaver effektivt. Selv om listeførte kandidater ikke lenger får jobbe i valglokalene, kan de fortsatt være medlemmer av valgstyrene, noe som potensielt kan føre til interessekonflikter.

Kvinner er godt representert i politikken; om lag 45 prosent av de avtroppende stortingsrepresentantene var kvinner. Fem av de ni politiske partiene på Stortinget ble ledet av kvinner, og 10 av de 20 ministrene i den avtroppende regjeringen var kvinner. Selv om det ikke finnes lovfestede krav om kjønnsbalanse eller minoritetsrepresentasjon, benyttet de fleste partiene interne regler eller praksiser, for eksempel annenhver mann og kvinne på listene, og de forsøkte generelt å fremme mangfold blant kandidatene. Kvinner utgjorde 43 prosent av de 4912 kandidatene på valglistene.

Valgkampen er i stor grad uregulert, og det finnes ingen lovbestemt valgkampperiode. En rekke deltakere representerte ulike politiske synspunkter, og partiene informerte ODIHRs ekspertteam om at de fritt kunne føre valgkamp. Tredjeparter spilte også en betydelig rolle, inkludert fagforeninger, partienes ungdomsorganisasjoner, andre organisasjoner og influensere.

Valgkamp på internett er ikke lovregulert, til tross for at nettbaserte og sosiale medier ble mye brukt, både av partier og tredjeparter. Det faktum at den nettbaserte valgkampen spilte en så avgjørende rolle, og at de største partiene skapte vesentlig større engasjement, gjorde at flere deltakere stilte spørsmål ved om det var like muligheter for alle. Alle de ni stortingspartiene skrev under på at de ikke skulle bruke deepfakes eller KI-manipulert innhold under valgkampen. En tverrdepartemental arbeidsgruppe under KDD ble etablert for å bygge motstandskraft mot utenlandsk innblanding og desinformasjon. Det ble ikke registrert noen vesentlige tilfeller av slik innblanding i valgkampperioden. Flere partier rapporterte problemer med å få kontakt med enkelte sosiale medieplattformer når de rapporterte inn anonymt eller villedende innhold. De bemerket at svarene ofte kom sent eller var utilstrekkelige.

Valgkampfinansieringen reguleres av Lov om visse forhold vedrørende de politiske partiene (Partiloven) fra 2005, og det følger av loven at folkevalgte partier skal finansieres av det offentlige (statlig støtte). Imidlertid fastsetter loven ingen øvre grense for mengden bidrag eller utgifter. Den stiller heller ingen krav til offentligg ring av hva som brukes i en valgkamp. Dermed har allmenheten begrenset innsyn, og dette er ikke i tråd med internasjonale standarder og beste praksis. Anonyme bidrag er forbudt, og en tilføyelse fra juli 2025 utvider dette forbudet til også å gjelde organisasjoner som fungerer som mellomledd, men siden denne tilføyelsen trådte sent i kraft, hadde den liten innvirkning på dette valget. Utilbørlig innflytelse fra bidrag og innblanding fra uregulerte tredjeparter i valgkampen svekket åpenheten og bidro til ulike forutsetninger. Partilovnemnda skal bidra til åpenhet om finansieringen av de politiske partiene, men mangler de nødvendige fullmakter og de menneskelige og økonomiske ressursene som trengs for å føre effektivt tilsyn. Generelt er ikke de finansielle tilsynsordningene og regelverket gode nok til å garantere full åpenhet, etterprøvbarhet og integritet rundt parti- og valgkampfinansieringen.

Den nye valgloven fra 2023 fulgte opp noen tidligere anbefalinger fra ODIHR og fra Den europeiske kommisjonen for demokrati gjennom lovgivning (Veneziakommisjonen). Disse gjelder behandling av valgrelaterte klager og tvister, inkludert muligheten til å anke valgrelaterte saker til en kompetent myndighet, herunder domstolene, samt muligheten til å anke Stortingets beslutning om å godkjenne et valg til Høyesterett. Riksvalgstyret har nå fått ansvar for tvisteløsning. Loven krever imidlertid ikke at Riksvalgstyret avholder høringer og fastsetter heller ingen frist for behandling av klager, noe som er i strid med god valgpraksis og tidligere anbefalinger. Riksvalgstyret mottok og behandlet 68 klager, hovedsakelig knyttet til listeforslag. I tråd med loven ble alle klager behandlet før det nye Stortinget trådte sammen. Riksvalgstyret publiserte rettidig informasjon om klagene og beslutningene på sine nettsider.

Det juridiske rammeverket garanterer retten til å stemme og stille til valg for personer med nedsatt funksjonsevne. Valgloven av 2023 sikrer velgerens rett til veiledning og assistanse etter eget ønske, og innfører strengere krav til universell utforming av valglokaler. Et bredt spekter av stemmemetoder er tilgjengelig, inkludert stemming utenfor valglokalet og stemming hjemme, også for personer som bor på institusjon. Loven pålegger kommunene å sikre tilgjengelighet, men åpner for unntak, noe som førte til ulike praksiser mellom ulike kommuner og til at enkelte lokaler ikke var fullt ut tilgjengelige. Mangelen på valgrelevant informasjon fra valgmyndighetene og valgkampmateriell fra politiske partier i lettest format, samt utformingen av stemmesedlene, gjorde det vanskeligere for personer med psykisk utviklingshemming å delta. Personer med nedsatt funksjonsevne er fortsatt underrepresentert i valgkampen og blant nasjonale folkevalgte og kandidater.

Denne rapporten inneholder en rekke anbefalinger for å bidra til at valg i Norge i enda større grad kan oppfylle de forpliktelser som ligger i OSSEs avtaleverk, samt andre internasjonale avtaler og standarder for demokratiske valg. Det innebærer blant annet å gjennomgå prinsippene for mandatfordeling for å styrke prinsippet om at hver stemme skal telle like mye, nedlegge forbud mot at kandidater kan sitte i valgstyret, styrke beskyttelsen av personopplysninger i manntallsdata, regulere den nettbaserte valgkampen, vurdere grenser for private bidrag og valgkamputgifter, underlegge tredjepartsaktører de samme åpenhetsreglene som politiske partier, forbedre rapporteringen av inntekter og utgifter, fastsette korte frister og åpne høringer for klager, ytterligere styrke lovkravene til at valglokaler skal være universelt utformet, harmonisere bruken av stemmesedler i blindeskrift, forbedre utformingen av stemmesedler for bedre brukervennlighet, samt vedta helhetlige tiltak for å fremme deltakelsen til personer med nedsatt funksjonsevne i det politisk liv på alle nivåer. ODIHR står rede til å bistå myndighetene i å forbedre valgprosessen ytterligere og følge opp anbefalingene i denne og tidligere rapporter.

II. INNLEDNING OG TAKKSIGELSER

Etter invitasjon fra norske myndigheter og basert på funnene og konklusjonene fra den såkalte *Needs Assessment Mission* (NAM), en behovskartlegging som ble gjennomført fra 2. til 5. juni 2025, sendte OSSEs kontor for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) et valgobservatørteam av eksperter (EET) til Norge for å observere stortingsvalget 8. september. ODIHRs EET besto av tre eksperter fra tre OSSE-medlemsland.

I sine vurderinger fokuserte ODIHRs EET på det juridiske rammeverket og hvordan det ble fulgt, valgadministrasjonen, registrering av velgere og kandidater, valgkampen, finansieringen av de politiske partiene og valgkampen, samt tilgjengeligheten rundt valgprosessen og deltakelsen til personer med nedsatt funksjonsevne. Rapporten har derfor et begrenset omfang og gir ikke en fullstendig vurdering

av valg gjennomføringen. De spesifikke områdene som ble gjennomgått, ble vurdert opp mot forpliktelser man har som OSSE-medlemsland, andre internasjonale forpliktelser og standarder for demokratiske valg, samt nasjonal lovgivning. I tråd med ODIHRs metodikk gjennomførte ikke ekspertteamet noen omfattende og systematisk observasjon av valgdagens prosedyrer. Denne sluttrapporten bør leses i sammenheng med ODIHRs NAM-rapport fra 2025 og tidligere rapporter, som gir ytterligere detaljer om valgprosessene i Norge.²

ODIHRs EET ønsker å takke Utenriksdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD), Valgdirektoratet og Riksvalgstyret, politiske partier, sivilsamfunnsorganisasjoner, academia og andre samtalepartnere for deres samarbeid og bistand.

III. BAKGRUNN OG POLITISK KONTEKST

Kongeriket Norge er et konstitusjonelt monarki med et parlamentarisk representasjonssystem. Formelt er Kongen i statsråd leder for den utøvende makt, hvor den utøvende myndigheten ligger hos statsrådet, bestående av ministre utpekt av statsministeren. Den lovgivende myndigheten ligger hos Stortinget, som består av ett kammer med 169 representanter. De politiske aktørene i Norge er i hovedsak delt inn i to hovedblokker (venstre og høyre). For å få vedtatt lovgivning søker sittende regjeringer ofte støtte fra partier utenfor regjeringen for å sikre flertall fra sak til sak; denne praksisen med ad hoc-samarbeid på tvers av blokkene bidrar til bredere konsensus om viktige lover.

Ved stortingsvalget i 2021 ble ni partier valgt inn på Stortinget: Arbeiderpartiet (48 mandater), Høyre (36 mandater), Senterpartiet (28 mandater), Fremskrittspartiet (21 mandater), Sosialistisk Venstreparti (13 mandater), Rødt (8 mandater), Venstre (8 mandater), Miljøpartiet De Grønne (3 mandater) og Kristelig Folkeparti (3 mandater). I tillegg ble ett mandat vunnet av organisasjonen Pasientfokus.

Kvinner er godt representert i politikken og utgjorde om lag 45 prosent av det avtroppende Stortinget, og på tidspunktet for valget ble fem av de ni partiene på Stortinget ledet av kvinner. 10 av de 20 ministrene i den avtroppende regjeringen var kvinner.

Etter stortingsvalget i 2021 dannet Arbeiderpartiet og Senterpartiet en mindretallsregjering.³ I januar 2025 forlot Senterpartiet, som er sterkt imot EU-integrasjon, koalisjonen på grunn av vedtaket om å innføre EUs energidirektiver, som Norge som medlem av Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet er forpliktet til å innlemme i sin nasjonale lovgivning. I tråd med etablert praksis i Norge, der sittende mindretallsregjeringer vanligvis blir sittende frem til neste valg uten å søke nye parlamentariske konstellasjoner, ble det ikke gjort forsøk på å danne et nytt flertall, og både regjeringen og Stortinget fungerte normalt i månedene som fulgte.

I Norge har befolkningen fortsatt høy tillit til sine institusjoner.⁴ De siste årene har imidlertid handlinger fra enkelte toppolitikere eller deres ektefeller skapt bekymring for interessekonflikter og etiske overtramp, noe som har ført til offentlig kritikk, politietterforskning av økonomiske forhold og i noen tilfeller straffeforfølgning eller domfellelse. Dette har bidratt til en moderat nedgang i tilliten til det politiske systemet.

² Se tidligere [ODIHR-rapporter fra valget i Norge](#).

³ Den rødgrønne koalisjonsregjeringen hadde til sammen 76 av de 169 stortingsrepresentantene.

⁴ Se [OECDs undersøkelse av tillit til offentlige institusjoner](#) fra 2024 (på engelsk). 10. juni 2025, avsluttet [Europarådets antikorrupsjonsorgan GRECO sin rapport om Norge](#), der landets implementering av reformer som har til hensikt å fremme integritet og forhindre og forebygge korrupsjon i statsforvaltningen og justissektoren ble vurdert positivt.

IV. JURIDISK RAMMEVERK OG VALGORDNING

Stortingsvalg er regulert av Grunnloven av 1814 (sist endret i 2024) og den nylig vedtatte Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) fra 2023. Det rettslige rammeverket suppleres av forskrifter fastsatt av Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD).⁵ Norge er part i sentrale internasjonale og regionale avtaler og konvensjoner knyttet til demokratiske valg.⁶

Det samlede valgrettslige rammeverket gir et solid grunnlag for gjennomføring av demokratiske valg. Valgloven av 2023, som erstattet loven fra 2002, ble anvendt for første gang ved dette stortingsvalget.⁷ Loven ble vedtatt etter omfattende og inkluderende høringer og hadde bred oppslutning.⁸ Den nye loven gjenopprettet et riksvalgstyre med myndighet til å avgjøre valgrelaterte klagesaker, avskaffet ordningen med personstemmer ved stortingsvalg, innførte bestemmelser for å sikre bedre tilgjengelighet for velgere med nedsatt funksjonsevne, regler som åpner for utsettelse eller forlengelse av valg under ekstraordinære omstendigheter, samt regler om antall underskrifter som kreves for listeforslag. Den klargjorde også ansvaret for gjennomføringen av stemmegivningen i valglokaler og fastsatte obligatorisk første opptelling av stemmesedlene på valgdagen i alle stemmelokaler.

Den nye loven fulgte opp flere tidligere anbefalinger fra ODIHR, blant annet ved å presisere hvilke former for legitimasjon som godtas ved stemmegivning, offentliggjøre valgresultater ned til valglokale-nivå, kreve samtykke fra kandidater til nominasjon, samt stille krav om testing av digitale valgadministrasjonssystemer. Samtidig er flere av ODIHRs anbefalinger fortsatt ikke fulgt opp, blant annet de som gjelder partiuavhengige enkeltkandidaters rett til å stille til valg, tiltak for å hindre at kandidater og folkevalgte kan sitte i valgstyret og i Partilovnemnda, forskrifter om rettidig innberetning av valgkampfinansiering og regulering av valgkamp ført av tredjeparter.

Stortinget består av ett kammer med 169 medlemmer som velges direkte for en fireårsperiode. Totalt 150 representanter velges i 19 flermannskretser gjennom et forholdstallsvalgssystem. I tillegg fordeles 19 utjevningsmandater, ett per krets, til partier som oppnår minst fire prosent av stemmene nasjonalt.⁹ Den nye valgloven avskaffet muligheten for personstemmer; velgerne avgir stemme på en partiliste med forhåndsbestemt rekkefølge av kandidater (lukkede lister).¹⁰ Grunnloven og valgloven åpner ikke for oppløsning av Stortinget i valgperioden, verken ved nyvalg før perioden utløper eller ved suppleringsvalg ved fratredelser.

Etter loven er grensene for valgdistriktene faste, og fordelingen av mandater vurderes før hvert stortingsvalg for å reflektere demografiske endringer. Som følge av den nylig gjennomførte

⁵ Se [Valgforskriften fra KDD](#).

⁶ Dette inkluderer [Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter](#) fra 1966, [Den internasjonale konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering](#) fra 1965, [FNs kvinnekonvensjon](#) fra 1979, [FNs konvensjon mot korrupsjon](#) fra 2003, [FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne](#), 2006 og [Den europeiske menneskerettskonvensjon](#), 1950 (på engelsk). Norge er også medlem av [Europarådets Venezia-kommisjon](#) (på engelsk) og [Gruppen av stater mot korrupsjon \(GRECO\)](#) (på engelsk).

⁷ Den nye valgloven ble vedtatt i juni 2023 og trådte i kraft 1. mai 2024.

⁸ Valglovutvalget, oppnevnt i 2017 av Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD), fikk i oppdrag å foreslå endringer i valgloven. Mange av endringene bygget på utvalgets rapport og anbefalinger fra 2020.

⁹ Utjevningsmandatene tildeles de kvalifiserte partiene med størst rest av stemmer på landsbasis, samtidig som hvert kvalifisert parti får sitt utjevningsmandat i det valgdistriktet hvor partiet har størst rest.

¹⁰ Etter den tidligere valgloven kunne velgerne gi personstemme til en kandidat, stryke kandidater eller føre opp kandidater fra andre lister, men personstemmer ble bare tatt i betraktning dersom en kandidat fikk minst 50 prosent av stemmene. ODIHRs valgobservasjonsteam ble informert om at ingen kandidater ved tidligere valg ble valgt på grunnlag av personstemmer.

regionreformen sammenfaller ikke valgdistriktene lenger med fylkene.¹¹ Den nye loven pålegger at antall mandater per valgdistrikt vurderes før hvert valg, i stedet for hvert åttende år, basert på befolkningsdata per utgangen av nest siste år før valget. Antallet mandater per distrikt fastsettes etter en formel basert på innbyggertall og geografisk areal, og hvert distrikt er garantert minst fire mandater.¹² Dette medfører imidlertid betydelige forskjeller i befolkningsstørrelse mellom enkelte distrikter, i strid med internasjonal god praksis.¹³ Selv om dette ikke sikrer full likhet i stemmevekt, påpekte de fleste av ODIHRs samtalepartnere at avvikene har til hensikt å sikre effektiv representasjon av store og tynt befolkede områder.¹⁴

For å sikre lik stemmerett bør valgmyndighetene vurdere nærmere om dagens system er tilstrekkelig i samsvar med likhetsprinsippet. I tråd med internasjonal god praksis bør en slik gjennomgang ta sikte på å styrke likeverdigheten i stemmevekten, samtidig som hensynet til representasjon av tynt befolkede områder ivaretas.

V. VALGADMINISTRASJON OG MANNTALLSFØRING

Valgene administreres av Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) og det underliggende Valgdirektoratet, de 19 distriktsvalgstyrene, samt på kommunalt nivå av de 357 valgstyrene og valgmedarbeidere ved 1648 valglokaler. Valgadministrasjonen utførte sitt arbeid på en profesjonell og upartisk måte på alle nivåer, og med full tillit fra alle aktører involvert i valget.

KDD har det overordnede ansvaret for valggjennomføringen; det utarbeider og foreslår lovendringer, gir tolkninger av regelverket og fastsetter forskrifter og retningslinjer for fylker, kommuner og valgstyrene. KDD utførte sine oppgaver profesjonelt og effektivt. Valgdirektoratet gir veiledning og opplæring til valgmedarbeidere og utvikler og forvalter blant annet det elektroniske valgadministrasjonssystemet (EVA), som brukes til registrering av velgere og kandidatlistene, identifisering og avkryssing av velgere som avgir stemme, skanning av stemmesedler samt opptelling

¹¹ I 2020 ble antallet fylker redusert fra 19 til 11. I 2024 ble noen av de sammenslåtte fylkene gjenopprettet, og det er nå 15 fylker. I 2020 ble antallet kommuner redusert fra 422 til 356; noen kommuner ble slått helt sammen, mens andre fikk justert sine grenser eller ble overført til et annet fylke. I 2025 var det 357 kommuner, etter at enkelte nylig sammenslåtte kommuner ble gjenopprettet.

¹² Hver innbygger gis 1 poeng, mens hver kvadratkilometer gis 1,8 poeng. Den modifiserte Sainte-Laguë-metoden (første delingstall 1,4) benyttes ved mandatfordelingen. I sin rapport anbefalte Valglovutvalget å redusere vekten av geografisk areal, samtidig som et minimum antall representanter i mindre valgkretser ble sikret, men dette ble ikke fulgt opp i regjeringens lovforslag.

¹³ I Finnmark tilsvarer ett mandat 18 763 innbyggere, mens det i Akershus tilsvarer 38 358. Akershus har 20 mandater; Aust-Agder: 4; Buskerud: 8; Finnmark: 4; Hedmark: 7; Hordaland: 16; Møre og Romsdal: 8; Nordland: 9; Nord-Trøndelag: 5; Oppland: 6; Oslo: 20; Rogaland: 14; Sogn og Fjordane: 4; Sør-Trøndelag: 10; Telemark: 6; Troms: 6; Vest-Agder: 6; Vestfold: 7; Østfold: 9. For 2025 fikk Akershus ett mandat til (totalt 20), mens Finnmark mistet ett (4 mandater). Alle øvrige distrikter beholdt samme antall mandater som i 2021. [Se oversikt over antall innbyggere, areal og mandater per distrikt, samt antall velgere per distrikt](#). I valgdistriktene Vestfold, Aust-Agder og Nordland avviker antall innbyggere per mandat med mer enn 10 prosent fra landsgjennomsnittet, mens det i tynt befolkede Finnmark avviker med mer enn 30 prosent. Retningslinjene for god praksis (Code of Good Practice), punkt I.2.2, lyder: «Lik stemmevekt: Mandatene må fordeles jevnt mellom valgkretsene. [...] iv. Avviket fra normen bør ikke være mer enn 10 %, og bør under ingen omstendigheter overstige 15 %, unntatt i særlige tilfeller (beskyttelse av en konsentrert minoritet, tynt befolket administrativ enhet).»

¹⁴ Punkt I.2.2.iv i Europarådets Veneziakommisjons [Retningslinjer for god valggjennomføring](#) (på engelsk) (2002) fastslår at det tillatte avviket fra normen ikke bør overstige 10 %, og under ingen omstendigheter 15 %, med mindre det foreligger særlige forhold (beskyttelse av en konsentrert minoritet eller en tynt befolket administrativ enhet). Se også [Veneziakommisjonens rapport fra 2017 om inndeling av valgkretser og mandatfordeling](#) (på engelsk).

og prosessering av valgresultater.¹⁵ I tråd med lovkravene gjennomførte direktoratet både nettbasert og fysisk opplæring av instruktører for valgmedarbeidere, med særlig vekt på nye opptellingsprosedyrer og bruk av EVA, og gjennomførte omfattende informasjons- og opplæringskampanjer for velgere på flere språk.¹⁶ Det ble også gjennomført prøvevalg for kommunene ved to anledninger i juni og august, samt for distriktsvalgstyrene i august. KDD og Valgdirektoratet samarbeidet effektivt med andre statlige institusjoner om sikringen av EVA, som er definert som kritisk infrastruktur. Justis- og beredskapsdepartementet, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Politiets sikkerhetstjeneste bidro med innspill og bistand innen cybersikkerhet, motstandsdyktighet mot desinformasjon og beredskapsplanlegging, og styrket dermed sikkerheten og integriteten i valgprosessen.

Medlemmene av distriktsvalgstyrene velges av de respektive fylkestingene og besto ofte av folkevalgte fylkestingsrepresentanter, slik loven åpner for.¹⁷ De 357 kommunale valgstyrene ble oppnevnt av kommunestyrene til rettmessig tid, og besto av minst tre medlemmer. Valgloven fastsetter ikke hvordan medlemmer av valgstyrene skal nomineres eller hvilke kriterier som skal legges til grunn for utvelgelsen. I praksis var de partipolitiske representanter, ofte også medlemmer av kommunestyrene. Både distriktsvalgstyrene og de kommunale valgstyrene utførte sine oppgaver effektivt og innenfor lovens frister. Flere kommuner supplerte den nasjonale informasjonskampanjen med egne tiltak rettet mot velgere på flere språk, særlig gjennom produksjon og distribusjon av korte «slik stemmer du»-videoveiledninger.¹⁸

Den nye valgloven endret sammensetningen av valgmedarbeidere i valglokalene. I stedet for representanter fra politiske partier består disse nå av en leder og en nestleder oppnevnt av kommunen. Valgmedarbeiderne er nå etter loven pålagt å gjennomføre første opptelling av stemmene i valglokalet. Listeførte kandidater kan ikke jobbe som valgmedarbeidere i valglokalene, men kan fortsatt være medlemmer av distrikts- og kommunale valgstyrene, samtidig som de kan være folkevalgte i kommunestyrene eller fylkesting. Deltakelse av kandidater på ulike nivåer i valgadministrasjonen kan skape interessekonflikter, særlig knyttet til godkjenning av kandidater og opptelling av resultater, og er fortsatt i strid med en tidligere anbefaling fra ODIHR.

For å sikre valgadministrasjonens upartiskhet bør loven endres slik at kandidater ikke kan være medlemmer av valgstyrene på noe nivå.

Alle borgere som fyller 18 år innen utgangen av valgåret, har stemmerett. Velgere registreres i kommunen der de er bosatt per 30. juni i valgåret. Borgere som har bodd i utlandet i mer enn ti år, blir automatisk strøket fra manntallet, men kan etter endringene i 2023 stemme uten forhåndssøknad, og blir deretter ført inn igjen i manntallet i sin siste bostedskommune.¹⁹

Registrering av velgere skjer automatisk og er basert på Folkeregisterets data. Prosessen med å vedlikeholde og oppdatere manntallet er åpen for allmennheten, med mulighet for offentlig ettersyn og kontroll på kommunalt nivå, noe som bidrar til generell tillit til manntallssystemet. Valgstyrene skal

¹⁵ Valgdirektoratet driver en [valgmedarbeiderportal](#) med veiledning og instruksjoner for valgmedarbeidere. Systemdokumentasjonen for komponentene i EVA og kildekoden er tilgjengelig på direktoratets nettsider.

¹⁶ I tillegg til de to norske målformene (bokmål og nynorsk) ble velgerinformasjon gitt og offisielle brosjyrer gjort tilgjengelige på arabisk, engelsk, farsi, polsk, russisk, somali, sørsamisk, thai, tigrinja, tyrkisk, urdu, nordsamisk og lulesamisk. Valgdirektoratets velgersider fremhever også ressurser på norsk tegnspråk og egne seksjoner med «informasjon på flere språk» for velgere.

¹⁷ Distriktsvalgstyrene godkjente kandidatlistene, trykket stemmesedler, sammenstilte valgresultater på distriktsnivå og fordelte mandatene i distriktet. Valgstyret i Oslo fungerer som distriktsvalgstyre for valgdistriktet Oslo.

¹⁸ Det er særlig verdt å merke seg at Drammen kommune utviklet en serie velgeropplæringsvideoer, som senere ble republisert eller integrert av andre kommuner, blant annet Bergen, Klepp, Nes (Akershus) og Nome.

¹⁹ Tidligere måtte velgere bosatt i utlandet søke for hvert valg for å kunne avgi stemme.

gjøre manntallet tilgjengelig for ettersyn i kommunene i papirformat eller med begrenset elektronisk tilgang, og informere velgerne om perioden for ettersyn; for dette valget fra 10. juli til valgdagen. Samlet sett er manntallet inkluderende og dekkende, og gjenspeiler brede stemmerettsregler og oppdaterte befolkningsdata.

Partier og grupper som stiller liste ved valg, har rett til ett gratis eksemplar av manntallet for sin kommune, som valgstyrene trekker ut fra EVA-systemet. De kan også be om å få utdrag for bestemte grupper, for eksempel førstegangselgere, som partiene bruker i valgkampen.²⁰ Partiene er pålagt å destruere mottatte manntall innen to år etter mottak; dette har imidlertid begrenset praktisk effekt for personvernet, ettersom det avholdes valg annethvert år (vekselvis stortingsvalg og lokalvalg).

Valgkort produseres ikke lenger, og velgerne blir ikke lenger bedt om å ta dem med til valglokalet. I stedet sender Valgdirektoratet kun informasjon digitalt eller per post, med opplysninger om hvilken kommune velgeren er registrert i og om ordninger for forhåndsstemming og stemming hjemme.

For å styrke personvernet kan det vurderes å lovfeste at bruk av offisielle manntallsdata begrenses til kontroll av manntallet, kombinert med en plikt til å slette alle kopier irreversibelt innen en klart avgrenset frist etter valgdagen.

VI. VALGKAMPEN

Valgkampen er i stor grad uregulert, og det finnes ingen lovfestet valgkampperiode. I tråd med etablert praksis startet valgkampen med en fjernsynsoverført partilederdebat 11. august under Arendalsuka.²¹ I valgkampen deltok en rekke aktører med et bredt spekter av politiske synspunkter, og grunnleggende friheter som organisasjonsfrihet og forsamlingsfrihet ble respektert. Partier og grupper som stiller liste ved valg kunne fritt drive valgkamp. Samtidig var valgkampen preget av betydelig aktivitet fra tredjepartsaktører, og fraværet av lovbestemte grenser for pengebruk, samt begrenset informasjon om givere, svekket åpenheten og kan ha redusert velgernes mulighet til å vurdere informasjon om kildene og interessene bak valgkampene.

Valgkamp på internett er ikke regulert. Etter offentlige høringer som startet 2. juli, planlegger regjeringen å vedta nasjonal lovgivning for å gjennomføre EUs forordning om digitale tjenester (*Digital Services Act, DSA*) i midten av 2026.²² Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet har besluttet å utpeke Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) som DSA-koordinator. I dette valget var ingen myndighet rettslig ansvarlig for å føre tilsyn med valgkampen på nett.

Det bør vurderes å regulere den digitale valgkampen med sikte på å sikre like konkurransevilkår for deltakerne og beskytte velgernes evne til å ta informerte valg.

²⁰ For eksempel opplyste partirepresentanter til ODIHRs valgobservasjonsteam at de drev telefonsentre under valgkampen, hvor de ringte velgere for å oppfordre dem til å stemme, med særlig vekt på dem som ikke hadde stemt ved tidligere valg.

²¹ [Arendalsuka](#) er en årlig demokratifestival som finner sted hver august.

²² Se nærmere informasjon om [høringsprosessen](#) fra 2. juli til 1. oktober 2025, ledet av Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet. Loven vil gjelde for store digitale plattformer, inkludert Google, Meta, TikTok og Amazon, med mål om å styrke nettsikkerhet og forbrukervern. Loven foreslår forbud mot målrettet reklame mot mindreårige og bruk av sensitive personopplysninger i annonser, krav om tydelig merking av reklame, enklere rapportering av ulovlig innhold og forbud mot manipulerende design. Den pålegger også større plattformer å gjennomføre risikovurderinger knyttet til ulovlig innhold, valgpåvirkning, desinformasjon og brukernes helse, med Nasjonal kommunikasjonsmyndighet som koordinator for håndheving i samarbeid med andre nasjonale myndigheter.

Sosiale medier og nettplattformer ble i stor grad brukt av politiske partier og tredjepartsaktører, med Facebook, Instagram og TikTok som de mest brukte.²³ Blant partiene oppnådde Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet høyest engasjement. Partiene kombinerte organisk (ikke-betalt) innhold med betalt annonsering, mens innlegg fra partilederne var mindre hyppige enn innlegg fra partienes egne kontoer. Enkelte kandidater med mange følgere var særlig aktive på nett og brukte variert innhold for å fremme sine budskap og nå ut til velgere. Partienes ungdomsorganisasjoner, som er offentlig finansiert og i stor grad selvstendige, spilte også en synlig rolle i den digitale valgkampen og brukte sosiale medier for å nå ut til yngre velgere.²⁴

I november 2024 undertegnet alle de ni partiene på Stortinget en erklæring om ikke å bruke deepfakes eller KI-manipulert innhold i valgkampen, selv ikke i satirisk hensikt.²⁵ I mangel av et regelverk bidro dette til at tonen i valgkampen stort sett var respektfull, og til å forebygge spredning av villedende eller manipulerende innhold. Datatilsynet utarbeidet retningslinjer for partiene vedrørende behandling av personopplysninger og hvordan disse kan brukes til målretting av politiske budskap, i tråd med personopplysningsloven.²⁶ Datatilsynet opplyste til ODIHRs valgobservatørteam at de hadde mottatt flere klager fra velgere om bruk av personopplysninger til direkte henvendelser fra partiene.²⁷ Den ideelle organisasjonen Faktisk.no er et samarbeidsprosjekt mellom flere mediehus som arbeidet for å motvirke desinformasjon gjennom faktasjekk og opplæring i mediekompetanse.²⁸

Kort tid før valget informerte Politiets sikkerhetstjeneste (PST) offentligheten om at flere politikere hadde blitt utsatt for trusler eller truende atferd i forkant av valget. Myndighetene opplyste til ODIHRs ekspertteam at i ett tilfelle ble tre personer tiltalt for å ha angrepet lederen av Fremskrittspartiet. To partier rapporterte at deres valgkampmedarbeidere hadde blitt trakassert av demonstranter på grunn av deres standpunkter om Gaza, mens et annet parti opplyste at det måtte sørge for ekstra sikkerhet for en kandidat som gikk med hijab. Selv om hendelser med trusler og trakassering mot politikere og valgkampmedarbeidere er alvorlige, viste myndighetenes effektive respons institusjonell beredskap til å opprettholde et trygt valgkampmiljø.

Tredjepartsaktører spilte en betydelig rolle i valgkampen. De tre største fagforbundene, som har stor oppslutning på Facebook og TikTok, var aktive gjennom organisk innhold og betalte annonser om temaer som arbeidsrettigheter, skatt og velferd, og støttet partier på venstresiden. Næringslivsorienterte politiske aksjonskomiteer støttet partier på høyresiden, kritiserte Arbeiderparti-regjeringen og fremmet

²³ Mellom 26. august og 6. september overvåket ODIHRs valgobservatørteam 24 kontoer til politiske partier, partiledere, kandidater, aksjonsgrupper, fagforeninger, influensere/offentlige personer på Facebook og TikTok, samt én fremtredende anonym Facebook-konto (Viral Videos), med fokus på de to mest relevante og engasjerende innleggene per konto per dag. Engasjement («likes» på X, samlede reaksjoner på Facebook) ble telt per plattform, med prioritering av plattformen med flest følgere.

²⁴ Dette inkluderer Simen Velle, leder av Fremskrittspartiets ungdomsorganisasjon og kandidat i Oslo, Mimir Kristjánsson, kandidat for Rødt, og Jonas Ali Ghanizadeh, kandidat for Miljøpartiet De Grønne.

²⁵ Se informasjon om dette initiativet [her](#).

²⁶ [Retningslinjene](#) ble lagt fram 28. august 2025.

²⁷ Datatilsynet opplyste til ODIHRs team at de kan følge opp enkelte av disse klagen.

²⁸ Faktisk.no er en del av Metas faktasjekknettverk. Organisasjonen publiserer korrigeringer av feilinformasjon både i medier og på egen [nettside](#). Dersom de identifiserer feilinformasjon, varsler de Meta, som kan redusere synligheten til innholdet. Faktisk.no arbeider også med å styrke mediekompetanse i skolen.

politikk for lavere skatter og en slankere offentlig sektor.²⁹ Kjente influensere deltok også aktivt i valgkampen og var mer fremtredende i å støtte partier på høyresiden enn på venstresiden.³⁰

En gruppe på fire unge influensere, kjent som «Gutta», som produserer konservativt og uformelt innhold med en skarp tone på sin YouTube-kanal, hadde en merkbar innvirkning på valgkampen gjennom sine «20 mot 1»-debatter, der partiledere møtte 20 personer med motsatte politiske syn. Videoene var ikke underlagt redaksjonelle retningslinjer og inneholdt til tider skarpe ordvekslinger.³¹ Politiske partier opplyste til ODIHRs team at deltakelse i disse debattene var en effektiv måte å nå unge velgere på, og at diskusjonene, til tross for Guttas tydelige politiske ståsted, i stor grad ble presentert på en nøytral måte.

Som svar på økende bekymring for kunstig intelligens (KI) oppnevnte Kommunal- og distriktsdepartementet i 2024 en ekspertgruppe for å vurdere hvordan KI kan påvirke valg. Gruppen anbefalte blant annet økt åpenhet i politisk kommunikasjon, styrking av medie- og digital kompetanse og etablering av mekanismer for tilsyn og klagebehandling knyttet til bruk av KI i valg.³² En tverrdepartemental arbeidsgruppe ledet av KDD fikk i oppdrag å styrke motstandskraften mot utenlandsk påvirkning og desinformasjon i valg.³³ Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), som deltok i denne gruppen, fungerte som kontaktpunkt for sosiale medieplattformer, selv om denne rollen ikke er lovfestet. Det ble observert tilfeller av anonym valgkamp både på nett og offline (gjennom plakater og løpesedler).

I august ble det publisert en serie betalte annonser fra en anonym Facebook-konto med innhold som var sterkt kritisk til Arbeiderpartiet og særlig partiets leder, statsministeren, som gjentatte ganger ble omtalt som en «løgner».³⁴ Arbeiderpartiet opplyste til ODIHRs team at de tok kontakt med Meta om kontoen, med kopi til NSM. Meta fjernet alle de betalte annonsene, men lot kontoen forbli aktiv uten å gi ytterligere informasjon om tiltakene som ble gjort.³⁵ Flere partier opplyste til ODIHRs team at Meta ofte ikke svarte på henvendelser, eller svarte for sent.³⁶ Et annet fremtredende eksempel på anonym valgkampaktivitet var distribusjon av løpesedler i flere byer kort før valgdagen, der velgere som støttet Fremskrittspartiet og Høyre ble oppfordret til å stemme taktisk på Kristelig Folkeparti eller Venstre for å hjelpe dem over sperregrensen på fire prosent, til samlet fordel for høyresidens partiblokk.

²⁹ To av disse gruppene, Aksjon for norsk eierskap og Fellesaksjonen for verdiskaping og privat norsk eierskap, var aktive på Facebook og TikTok og organiserte også lokale valgkamparrangementer. En tredje gruppe, Aksjon for borgerlig valgseier, var mindre aktiv på sosiale medier og fokuserte i stedet på annonser i aviser og radio.

³⁰ Blant de mest fremtredende influensere på høyresiden var Sindre Wiig Nordby, tidligere profesjonell langrennsløper. Han var svært aktiv på Facebook og TikTok, både med betalte annonser og organisk innhold. Han produserte og publiserte også en [dokumentar](#) på YouTube om offentlige utgifter, som ble hyppig referert til av politikere og andre influensere på høyresiden. Fremtredende influensere på venstresiden, om enn med langt mindre rekkevidde enn Nordby, inkluderte journalisten Jo Skårderud og fagforeningsansatte Snorre Rein, som publiserte [videoer](#) på TikTok om temaer som forsvar av velferdsstaten.

³¹ Per 5. september hadde debattene på Guttas YouTube-kanal blitt sett 456 000 og 285 000 ganger for henholdsvis Arbeiderpartiets og Fremskrittspartiets partiledere. Enkeltmedlemmer av Gutta var også aktive på andre plattformer, særlig TikTok, hvor de fremmet budskap om politisk endring.

³² Se [rapporten](#) fra februar 2025 og anbefalingene publisert av gruppen.

³³ Arbeidsgruppen inkluderer flere departementer og sikkerhetsmyndigheter, samt Valgdirektoratet. Regjeringen kunngjorde [handlingsplanen](#) for valget i 2025 i juni.

³⁴ Kontoen var registrert under pseudonymet «Occultus Spiritus».

³⁵ Informasjon om kontoen ble omtalt i en [avisartikkel i Dagens Næringsliv](#). Nasjonal sikkerhetsmyndighet opplyste til ODIHRs team at Meta ikke ga informasjon om hvorfor annonsene ble fjernet, men at personen bak dem var bosatt i Norge.

³⁶ Fremskrittspartiet opplyste til ODIHRs team at det hadde vært tilfeller der Facebook-sidene til partiets leder og enkelte lokallag ble stengt i flere måneder uten forklaring, og at Meta var trege med å svare på henvendelser om saken.

Utformingen og skrifttypen på løpesedlene etterlignet informasjonsmateriellet til Valgdirektoratet. Kristelig Folkeparti og Venstre tok avstand fra løpesedlene og kritiserte anonym valgkamp.

VII. VALGKAMPFINANSIERING

Parti- og valgkampfinansiering er i hovedsak regulert av Lov om visse forhold vedrørende de politiske partiene fra 2005 (partiloven). Den nyeste endringen i partiloven innfører en plikt for partier til å kjenne identiteten til givere som har gitt bidrag indirekte via en annen enhet. Hensikten er å gjøre systemet mer åpent for innsyn. Imidlertid trådte denne endringen først i kraft 1. juli 2025, fem måneder inn i rapporteringsperioden for bidrag, og hadde dermed begrenset innvirkning på dette valget. For øvrig mangler partiloven detaljerte bestemmelser om partifinansiering og rapportering, og på enkelte områder er den uklar. Samlet sett regulerer loven i utilstrekkelig grad valgkamputgifter og valgkampaktivitet utført av andre enn partiene selv, den mangler grenser for private bidrag, og den krever ikke rettidig rapportering av inntekter og utgifter til valgkamp. Tidligere anbefalinger fra ODIHR om å innføre utgiftstak og tydeliggjøre sammensetningen og mandatet til Partilovnemnda er fortsatt ikke fulgt opp. I desember 2025 oppnevnte regjeringen et utvalg for å gjennomgå partiloven og gi anbefalinger om styrking av regelverket for politisk finansiering i etterkant av dette valget.³⁷

A. INNTEKTER OG UTGIFTER

Politiske partier på Stortinget har rett til årlig offentlig finansiering, som også kan brukes til valgkamp.³⁸ Mesteparten av midlene fordeles forholdsmessig etter stemmetallet ved forrige stortingsvalg.³⁹ Det finnes ingen egen offentlig støtte øremerket valgkamp. Partier og valgkamp kan også finansieres gjennom private bidrag, medlemskontingenter og egne inntektsgivende aktiviteter. Anonyme bidrag er forbudt, og private bidrag fra statlige organer og utenlandske givere er ikke tillatt.

Loven fastsetter ingen grenser for bidrag eller utgifter, hvilket er i strid med internasjonale standarder for god valg gjennomføring.⁴⁰ Flere politiske partier påpekte en jevn økning i private bidrag, særlig fra

³⁷ Partilovutvalget består av 18 medlemmer, inkludert relevante eksperter og akademikere, representanter fra alle partiene på Stortinget og et medlem fra Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner. Mandatet er å foreta en helhetlig gjennomgang av partiloven, med vekt på partiregistrering, finansiering, åpenhet, regulering av valgkamp – inkludert tredjepartsaktører og grenser for bidrag – samt tilsyn, sanksjoner og klageordninger.

³⁸ I 2024 mottok Arbeiderpartiet mest offentlig støtte, totalt 150 024 256 kroner, som utgjorde 55 prosent av partiets samlede inntekter. Høyre mottok 133 967 067 kroner, tilsvarende 65 prosent av deres totale finansiering; Fremskrittspartiet mottok 67 439 400 kroner, 62 prosent av totalen; og Senterpartiet mottok 66 705 671 kroner, 77 prosent av totalen.

³⁹ En tidel av den offentlige støtten fordeles likt, mens ni tideler fordeles proporsjonalt etter antall stemmer. Partier som fikk minst 2,5 prosent av stemmene ved forrige stortingsvalg, eller minst ett mandat, har rett til årlig grunnstøtte som fordeles likt; i 2025 utgjorde dette 4 331 689 kroner per parti. I tillegg mottar partiene et likt beløp per stemme fra forrige stortingsvalg, som i 2025 var 117,79 kroner per stemme. Offentlig støtte gis også til fylkes- og kommuneorganisasjoner etter tilsvarende prinsipper, basert på resultater i lokalvalg, men med lavere satser. Partienes ungdomsorganisasjoner mottar også støtte basert på moderpartienes resultater ved forrige stortings- eller lokalvalg. Se også [Partiportalen](#), som driftes av Statsforvalterens fellestjenester (STAF).

⁴⁰ Artikkel 3 i [Europarådets ministerkomités anbefaling Rec\(2003\)4](#) (på engelsk) om felles regler mot korrupsjon i finansiering av politiske partier og valgkamp anbefaler at det vurderes å sette grenser for mengden bidrag til politiske partier. Videre anbefaler artikkel 9 at stater vurderer tiltak for å hindre overdrevne finansieringsbehov hos politiske partier, som for eksempel grenser for valgkamputgifter. Se også [ODIHRs og Venezia-kommisjonens retningslinjer for regulering av politiske partier fra 2020](#) (på engelsk) (avsnitt 211 og 213), som anbefaler at det kan innføres rimelige begrensninger på private bidrag for å hindre at personer eller grupper oppnår politisk innflytelse gjennom økonomiske fortrinn.

næringslivet til partier på høyresiden, og økonomisk støtte fra fagforeninger til partier på venstresiden.⁴¹ Flere partier fortalte ODIHRs EET at økningen i private bidrag legger press på andre til å samle inn mer penger, noe som fører til mer intensiv pengeinnsamling. Dette kan gi penger uforholdsmessig stor innflytelse over den politiske dagsordenen og skape skjevheter i konkurransevilkårene mellom partiene, i strid med internasjonale standarder.⁴² Enkelte partier fortalte ODIHRs EET at det i den varslede gjennomgangen av partiloven kan være aktuelt å vurdere grenser for individuelle og samlede bidrag.

For å sikre like konkurransevilkår og begrense risikoen for at enkeltpersoner eller grupper får uforholdsmessig stor politisk innflytelse, bør det vurderes å innføre grenser for private bidrag og valgkamputgifter.

Valgkampaktiviteter fra tredjeparter er uregulert, noe som ikke er i samsvar med internasjonale standarder for politisk finansiering.⁴³ På venstresiden gjennomførte fagforeninger, i tillegg til å gi økonomiske bidrag til partier, egne valgkampaktiviteter. Den største organisasjonen, Landsorganisasjonen i Norge (LO), opplyste til ODIHRs EET at den førte valgkamp både for å fremme egen politikk og til støtte for partier på venstresiden. LO oppfordret også sine medlemmer til ikke å stemme på Fremskrittspartiet. Enkelte partier på høyresiden ga uttrykk for at når fagforeninger driver direkte valgkamp for partier eller kandidater, bør slike utgifter inngå i partiets finansielle rapportering. Samtidig drev næringslivsorienterte politiske aksjonskomiteer valgkamp til støtte for partier på høyresiden, i tillegg til å gi dem økonomiske bidrag. En av de mest fremtredende gruppene ble av de fleste partier ansett som kontroversiell, ettersom den ikke ga opplysninger om sine givere.⁴⁴

For å styrke åpenhet og ansvarlighet i valgkampfinansieringen bør valgkamp drevet av tredjeparter reguleres og underlegges de samme eller tilsvarende regler for bidrag og utgifter som gjelder for politiske partier.

⁴¹ Fra 1. januar og fram til siste fredag før valgdagen mottok Arbeiderpartiet de største samlede bidragene, med nesten dobbelt så mye som partiet med nest høyest bidragsnivå, Fremskrittspartiet. Arbeiderpartiets totalbeløp inkluderte et betydelig bidrag fra Norges største fagforbund, Landsorganisasjonen i Norge (LO). Fremskrittspartiets total inkluderte et vesentlig bidrag fra aksjonsgruppen «Aksjon for borgerlig valgseier», som mottok anonyme bidrag, slik loven tillot frem til 1. juli 2025. Høyre mottok også et relativt høyt nivå av bidrag. Se [Statsforvalterens nettside om partifinansiering](#).

⁴² Punkt 19 i [FNs menneskerettskomités generelle kommentar nr. 25](#) (på engelsk) fastslår at «rimelige begrensninger på valgkamputgifter kan være berettiget der dette er nødvendig for å sikre at velgernes frie valg ikke undergraves eller at den demokratiske prosessen forvrenses av uforholdsmessig høye utgifter på vegne av en kandidat eller et parti». Se også punkt 248 i [ODIHRs og Venezia-kommisjonens felles retningslinjer fra 2020](#) (på engelsk), som sier at «det er rimelig at en stat fastsetter kriterier for valgkamputgifter og et maksimalt utgiftstak for deltakere i valg, for å oppnå det legitime målet om like konkurransevilkår mellom kandidater og politiske partier».

⁴³ Artikkel 6 i [Europarådets ministerkomités anbefaling Rec\(2003\)4 om felles regler mot korrupsjon i finansiering av politiske partier og valgkamp](#) (på engelsk) fastslår at «regler om donasjoner til politiske partier, med unntak av bestemmelser om skattefradrag nevnt i artikkel 4, også bør gjelde, der det er hensiktsmessig, for alle enheter som er direkte eller indirekte knyttet til et politisk parti, eller som på annen måte er under et politisk partis kontroll». Punkt 219 i [ODIHRs og Venezia-kommisjonens felles retningslinjer for regulering av politiske partier](#) (på engelsk) påpeker at manglende regulering av tredjeparts deltakelse i politiske aktiviteter kan være problematisk med hensyn til åpenhet i politisk finansiering.

⁴⁴ Aksjonsgruppen «Aksjon for borgerlig valgseier» offentliggjorde ikke informasjon om sine givere. Som følge av dette avsto de fleste partiene på høyresiden å motta bidrag fra gruppen, og det var kun Fremskrittspartiet som aksepterte dem. Gruppens representanter opplyste til ODIHRs team at enkelte næringslivsgivere var tilbakeholdne med å gi politiske bidrag offentlig, og at gruppen derfor muliggjorde anonyme donasjoner. Etter lovendringen som forbød anonyme donasjoner til partier, kunne gruppen ikke lenger bidra til Fremskrittspartiet etter 1. juli; den opplyste imidlertid at den hadde donert om lag 10 000 000 kroner (ca. 89 000 euro) før endringen trådte i kraft. Gruppen fortsatte deretter sin valgkamp uavhengig, hovedsakelig gjennom annonser i aviser og på radio til støtte for Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Betydelige beløp ble brukt av både politiske partier og tredjepartsaktører på betalt annonsering i sosiale medier.⁴⁵ Mens Meta ga tilgang til data om betalte annonser på sine plattformer, ga Google og andre plattformer ikke tilsvarende data for Norge.

B. INNBERETNING OG TILSYN

Alle politiske partier er pålagt å innberette reviderte årsregnskap innen fem måneder etter utløpet av hvert år. Årsregnskapene publiseres, men revisjonsberetningene offentliggjøres ikke.⁴⁶ De offentliggjorte regnskapene inneholder samlede beløp for inntekter og kostnader fordelt på relevante kategorier, men ikke detaljer om enkeltbidrag og utgiftsposter. Regnskapene skal også opplyse om identiteten til givere som gir bidrag over en fastsatt terskel.⁴⁷ Naturalytelser skal føres til markedsverdi. I valgår må partiene i tillegg rapportere alle bidrag på over 10 000 kroner innen fire uker, og senest siste fredag før valgdagen.⁴⁸ Det finnes imidlertid ingen krav om innberetning av inntekter og utgifter i selve valgkampen verken før eller kort tid etter valgdagen, noe som ikke er i samsvar med god valggjennomføringspraksis.⁴⁹

For å styrke åpenhet og tilsyn med valgkampfinansiering bør loven kreve offentliggjøring av inntekter og utgifter både kort tid før og etter valgdagen, samt publisering av revisjonsberetningene sammen med årsregnskapene til de politiske partiene.

Partilovnemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underlagt Kommunal- og distriktsdepartementet og har ansvar for å kontrollere at partiene følger reglene for partifinansiering og regnskapsføring.⁵⁰ Den kontrollerer om partiene innberetter mottatte bidrag innen fristen på fire uker. Nemnda opplyste til ODIHRs EET at den før valgdagen hadde gitt 13 formelle advarsler til politiske partier, hovedsakelig til lokale partiorganisasjoner, og hadde ilagt sanksjoner mot ett parti ved to anledninger.⁵¹ Den forventet også å gi et betydelig høyere antall advarsler og eventuelle sanksjoner

⁴⁵ Ifølge [Metas annonsebibliotek](#) (på engelsk) var Arbeiderpartiet klart største annonsør, med utgifter på 2 697 752 kroner i løpet av de 90 dagene frem til 2. september. Andre store annonsører blant partiene var Fremskrittspartiet, som brukte 1 881 084 kroner i samme periode, og Høyre med 1 140 166 kroner. Partiene økte utgiftene betydelig mot slutten av valgkampen. Venstre var blant de største annonsørene på Meta, med 916 176 kroner de siste 30 dagene av valgkampen. Blant tredjepartsaktører brukte LO 804 537 kroner på annonser i løpet av de 30 dagene frem til 2. september; en annen fagforening, Fagforbundet, brukte 440 251 kroner i samme periode; den høyreorienterte influenseren Sindre Wiig Nordby brukte 543 735 kroner; og aksjonsgruppen «Fellesaksjonen for verdskaping og privat norsk eierskap» brukte 342 334 kroner.

⁴⁶ Se [nettsiden om partifinansiering](#).

⁴⁷ Terskelen for å oppgi bidrag var 35 000 kroner for bidrag til den nasjonale partiorganisasjonen, akkumulert fra årets begynnelse, 23 000 kroner til fylkesorganisasjoner og 12 000 kroner til kommunale organisasjoner.

⁴⁸ Informasjon om bidrag publiseres i et [nettbasert register](#).

⁴⁹ Årsrapporter for år som sammenfaller med et valgår vil gi informasjon om valgkampfinansiering når de publiseres senest 1. juni året etter. Artikkel 7 nr. 3 i [FNs konvensjon mot korrupsjon](#) (UNCAC) (på engelsk) pålegger statene å arbeide for økt åpenhet i finansiering av valg og politiske partier. Punkt 261 i [ODIHRs og Venezia-kommisjonens retningslinjer for regulering av politiske partier](#) (på engelsk) fra 2020 anbefaler at partier før en valgkamp bør levere innledende rapporter, inkludert informasjon om bankkontoer og hvem som er ansvarlig for valgkampfinansiering; at foreløpige rapporter om inntekter og utgifter bør gjøres tilgjengelige for tilsynsmyndigheter og offentligheten før valgdagen; og at endelige rapporter etter valget og godkjenning av resultatene bør gi en fullstendig og helhetlig oversikt over all valgkampfinansiering.

⁵⁰ Partilovnemnda består av seks medlemmer, [oppnevnt](#) av regjeringen for seks år, og inkluderer tre erfarne tidligere politikere og tre faglige medlemmer, inkludert lederen. Loven fastsetter ingen ytterligere kriterier for oppnevning. Loven slår uttrykkelig fast at regjeringen ikke kan gripe inn i nemndas enkeltavgjørelser.

⁵¹ Partilovnemnda sanksjonerte Rødt ved å holde tilbake deler av partiets årlige offentlige støtte som følge av manglende etterlevelse av kravet om å rapportere når bidrag fra én giver oversteg terskelen på 10 000 kroner.

knyttet til perioden før valget i månedene etter valget.⁵² I strid med en tidligere anbefaling fra ODIHR blir medlemmene av Partilovnemnda nominert av politiske partier, og kan samtidig inneha folkevalgte verv og stille som kandidater, noe som skaper en potensiell interessekonflikt.⁵³ Det uavhengige Partirevisjonsutvalget, som også er underlagt departementet, gjennomfører kontroller av tilfeldig utvalgte regnskap og innberetninger fra partiorganisasjoner.⁵⁴

Det bør vurderes å gjennomgå sammensetningen av Partilovnemnda for å sikre dens uavhengighet, samt å fastsette et tydelig tilsynsmandat for hele perioden for innberetning av bidrag og støtte til partienes valgkamp.

VIII. DELTAKELSE FRA PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE

A. JURIDISK RAMMEVERK

Det er over 600 000 mennesker med nedsatt funksjonsevne i Norge, som utgjør 17 prosent av befolkningen.⁵⁵ Grunnloven fastslår at «Intet menneske må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling». Norge ratifiserte FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i 2013, men har ikke ratifisert den valgfrie tilleggsprotokollen.⁵⁶ En uke før valgdagen la regjeringen frem et forslag om å innlemme CRPD i menneskerettsloven som Stortinget skal ta stilling til etter valget.⁵⁷ Den viktigste loven som sørger for likebehandling for personer med nedsatt funksjonsevne, er likestillings- og diskrimineringsloven fra 2018.⁵⁸ Loven gjelder alle områder av samfunnet, og forbyr både direkte og indirekte diskriminering på ulike grunnlag, deriblant kjønn, etnisitet, religion, seksuell orientering, kjønnsidentitet, alder og funksjonsevne. Offentlige og private virksomheter som er åpne for allmennheten, har en lovpålagt plikt til å sørge for universell utforming, og manglende oppfyllelse av denne plikten anses som diskriminering, med mindre det ville medført en uforholdsmessig byrde for den pliktige.⁵⁹

Etter valglovsreformen i 2003 har alle personer med nedsatt funksjonsevne, uavhengig av rettslig handleevne, hatt stemmerett og rett til å stille til valg. I 2022 ble grunnlovsbestemmelser som åpnet for å frata personer uten rettslig handleevne stemmeretten, opphevet i tråd med internasjonale standarder

⁵² Ifølge informasjon publisert på [Partilovnemndas nettside](#) fattet nemnda i 2025 66 vedtak, hovedsakelig formelle advarsler knyttet til rapportering av donasjoner i valgår, samt 10 vedtak etter revisjoner fra Partirevisjonsutvalget, og ett vedtak om revisjonsplikt.

⁵³ I tråd med etablert praksis oppnevner Stortinget tidligere politikere til slike verv. Punkt 156 i [ODIHRs og Venezia-kommisjonens retningslinjer for regulering av politiske partier](#) (på engelsk) anbefaler at lovgivningen tydelig fastsetter kvalifikasjonskrav og nominasjonsprosedyrer dersom partipolitiske representanter inngår i forvaltningsorganer for valg.

⁵⁴ Partirevisjonsutvalget består av to revisorer fra et revisjonsselskap oppnevnt for dette formålet, for tiden fra Price Waterhouse Coopers. Annethvert år kontrollerer utvalget regnskapene til 1 prosent av partiorganisasjonene, noe som i praksis omfatter både sentrale og lokale partiledde.

⁵⁵ Se [SSBs arbeidskraftundersøkelse](#) fra 2020.

⁵⁶ Den valgfrie protokollen utfyller konvensjonen ved å innføre en ordning som lar enkeltpersoner og grupper å fremme klager til Komiteen for rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne.

⁵⁷ [Forslaget](#), som ble lagt frem 29. august, ville gjøre CRPD overordnet norsk lov.

⁵⁸ Se [Likestillings- og diskrimineringsloven](#) fra 2018.

⁵⁹ I motsetning til andre stater som er parter i CRPD, bruker man i Norge hovedsakelig begrepet *universell utforming* i stedet for tilgjengeliggjøring (*accessability*). Universell utforming defineres i loven som «utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig, uavhengig av funksjonsnedsettelse».

(se også avsnittet om manntallsføring). Valgloven av 2023 innførte fritt valg av assistanse og strengere krav til universell utforming av valglokaler.

De fleste av ODIHR EETs samtalepartnere fra sivilsamfunnsorganisasjoner uttrykte tilfredshet med sin deltakelse i høringene om den nye valgloven, samt med det endelige regelverket, som de anså som et solid grunnlag for selvstendig stemmegivning for personer med nedsatt funksjonsevne. Samtidig fortsetter flere representanter for funksjonshemmedes organisasjoner å arbeide for innføring av internettstemming som et alternativ, ettersom dette anses å legge godt til rette for selvstendig stemmegivning.

B. TILGJENGELIGHET VED GJENNOMFØRING AV VALG

I tillegg til å styrke retten for personer med nedsatt funksjonsevne til å stemme selvstendig, sikrer den nye valgloven retten til selv å velge hva slags bistand og veiledning man vil ha, i tråd med internasjonale standarder og forpliktelser.⁶⁰ Loven fastslår at velgere med nedsatt funksjonsevne etter eget ønske kan få bistand enten fra en person de selv velger eller fra en valgmedarbeider, og at begge vil være underlagt taushetsplikt. Valgmedarbeideren skal informere personen som bistår om denne taushetsplikten. Ved tidligere valg var det valgmedarbeidere som skulle bistå velgere med nedsatt funksjonsevne, eller subsidiært være til stede når bistand ble gitt av en tredjeperson, noe som var i strid med CRPD og ble sterkt kritisert av funksjonshemmedes organisasjoner.

Den nye valgloven skjerper og tydeliggjør tilgjengelighetskravene. Valglokaler skal være universelt utformet, og alle velgere skal kunne ta seg inn uten å være avhengig av hjelp. Loven åpner imidlertid for unntak fra kravet til universell utforming av «særlige grunner», som ikke er klart definert, og som dermed gir rom for tolkning.⁶¹ Dette unntaket gjelder ikke plikten til å sikre at velgeren kan komme inn i valglokalet uten assistanse. Det er likevel en bekymring for at de kommunale valgstyrene kan bruke dette unntaket i for stor grad eller feilvurdere i hvilken grad valglokalet er tilrettelagt, noe som kan undergrave formålet med de skjerpede kravene. Valgstyrene er pålagt å informere Valgdirektoratet om de har benyttet unntaket. Opplysninger om manglende universell utforming inngår i det offentlige registeret over valglokaler, sammen med annen praktisk informasjon for velgere, i tråd med god praksis for å gi relevant informasjon til velgere med nedsatt funksjonsevne.⁶²

Ifølge opplysninger som Valgdirektoratet har forelagt ODIHR EET, rapporterte kommunene at 94 av de 912 valglokalene som ble brukt til forhåndsstemming, og 170 av de 1 638 valglokalene som ble brukt på valgdagen, ikke var fullt tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse. Dette utgjør i begge tilfeller over 10 prosent av alle valglokaler. Dette var et forhold som ble trukket frem av funksjonshemmedes organisasjoner.⁶³ De fleste av disse valglokalene var i skoler og andre kommunale bygninger, som også er underlagt tilgjengelighetskravene i likestillings- og diskrimineringsloven.⁶⁴

⁶⁰ Artikkel 29 i CRPD fastsetter at personer med nedsatt funksjonsevne, etter eget ønske, skal kunne få bistand ved stemmegivning av en person de selv velger.

⁶¹ Likestillings- og diskrimineringsloven åpner for unntak fra plikten til universell utforming dersom oppfyllelse vil innebære en uforholdsmessig byrde for pliktsubjektet, og fastsetter kriterier for vurderingen av slike tilfeller. Forarbeidene til valgloven og [veilederen om universell utforming](#) nevner eksempler på slike særlige grunner, herunder tilfeller der «det ikke er mulig eller det er uforholdsmessig kostbart å sikre at velgere kan ta seg inn i lokalene uten assistanse».

⁶² [Registeret over valglokaler](#) informerer velgere om beliggenhet, åpningstider, parkerings- og transportmuligheter samt om valglokalet ikke er universelt utformet.

⁶³ Se informasjon fra [Norges Handikapforbund \(NHF\)](#) om utilgjengelige valglokaler, og [departementets svar](#).

⁶⁴ De fleste tilgjengelighetsbarrierer finnes inne i bygningene, for eksempel der det kreves nøkkel for å bruke heis.

For å sikre at alle valglokaler er tilgjengelige for personer med nedsatt funksjonsevne, i tråd med bestemmelsene i valgloven og likestillings- og diskrimineringsloven, bør bestemmelsen som åpner for unntak fra kravene om universell utforming av «særlige grunner», oppheves.

KDDs Forskrift om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgforskriften) som utfyller valgloven, fastsetter ytterligere utformingskrav for valglokaler, stemmeavlukker og stemmesedler. Den innarbeider bestemmelser fra byggeteknisk forskrift om blant annet innganger, ramper, interne gangveier, skilting, dører og rom i valglokaler.⁶⁵ Selv om disse detaljerte og målbare kravene skal gi velgere med nedsatt funksjonsevne større forutsigbarhet når det gjelder tilgjengelighet, rapporterte enkelte valgstyrever om utfordringer med gjennomføringen på grunn av infrastrukturkapasiteten i enkelte områder.

Forskriften spesifiserer høyden på bord der stemmesedler stemples og avgis, og krever at minst ett av ti stemmeavlukker i hvert valglokale skal være universelt utformet og tilrettelagt. Slike avlukker er utformet for lavere rekkevidde, egnet blant annet for velgere som bruker rullestol, og partienes stemmesedler er plassert på hyller i alfabetisk rekkefølge, merket med punktskrift og vanlig skrift for å gjøre dem lettere å finne for blinde velgere. Valgmedarbeidere ble instruert om å sørge for at stemmesedlene til enhver tid var korrekt ordnet, særlig før en blind velger brukte et tilrettelagt avlukke. Alle ODIHR EETs samtalepartnere vurderte utformingen av tilrettelagte avlukker positivt, men bemerket at andelen var høyere ved forhåndsstemmesteder enn i lokalene på valgdagen, blant annet på grunn av kostnader.

Valgforskriften definerer også to typer stemmesedler. Distriktsspesifikke stemmesedler med fullstendige kandidatlistene for hvert parti plasseres på hyller inne i stemmeavluksene. I tillegg finnes en landsdekkende stemmeseddel som fører opp alle partier som fikk minst 5000 stemmer ved forrige stortingsvalg, samt partiene som har registrert seg etter forrige stortingsvalg.⁶⁶ De landsdekkende stemmesedlene inneholder informasjon både i vanlig skrift og i punktskrift, noe som representerer god praksis for universell utforming. Disse brukes ved stemmegivning i utlandet, ved forhåndsstemming og ved stemmegivning utenfor egen kommune, og kan også etterspørres av blinde velgere ved alle forhåndsstemmelokaler. Velgere avgir stemme ved å krysse av et oppført parti eller ved å skrive navnet på et distriktsspesifikt parti. Selv om blinde velgere kan markere den landsdekkende stemmeseddelen selvstendig, muliggjør dette ikke fullt ut en selvstendig stemmegivning, ettersom det ikke er mulig for slike velgere å skrive partinavn for hånd. Videre kunne kommunene selv bestemme om de landsdekkende stemmesedlene med punktskrift også skulle være tilgjengelige på valgdagen, noe som førte til ulik praksis i landet.⁶⁷ Selv om stemmesedler i punktskrift på valgdagen og universelt utformede stemmeavlukker øker tilgjengeligheten, kan bruken av både distriktsspesifikke og landsdekkende stemmesedler svekke hemmeligholdet, særlig i små kommuner, ettersom valg av den landsdekkende stemmeseddelen – som ellers sjelden brukes på valgdagen – kan indikere at velgeren er blind.

Det bør vurderes å harmonisere praksis for bruk av stemmesedler med punktskrift, for å sikre blinde velgeres rett til å stemme selvstendig og hemmelig.

Valgforskriften fastsetter også konkrete utformingskrav for å sikre lesbarhet på stemmesedlene, som for eksempel bruk av 20-punkts Arial-skrift for partinavn på distriktsspesifikke stemmesedler. Flere av ODIHR EETs samtalepartnere fra sivilsamfunnsorganisasjoner påpekte at tilgjengeligheten og

⁶⁵ Se [valgforskriften](#), som viser til [byggeteknisk forskrift](#) fra 2017 for å fastsette tekniske tilgjengelighetskrav til de fysiske omgivelsene i valglokaler. Den fastsetter blant annet at inngangsdører skal ha en bredde på minst 1,16 m og en fri høyde på minst 2,0 m.

⁶⁶ Denne listen inneholder ingen navn på kandidater..

⁶⁷ For eksempel var de ikke tilgjengelige i Oslo, mens de var tilgjengelige i Tromsø.

brukervennligheten kunne forbedres ytterligere, for eksempel ved taktile markeringer som hjelper velgere med å brette stemmeseddelen riktig vei, eller ved å inkludere en QR-kode på distriktsspesifikke stemmesedler som lenker til en tilgjengelig nettside med informasjon. Det er heller ikke i tråd med internasjonal god praksis at stemmesedlene ikke har visuelle kjennetegn, som partilogoer, noe som kunne hjelpe velgere med utviklingshemming, begrensede leseferdigheter, dysleksi eller manglende språkkompetanse til å skille mellom og identifisere riktig stemmeseddel.⁶⁸

Det bør vurderes å innføre flere utformingselementer som gjør stemmesedlene tilgjengelige og enkle å forstå og bruke, i tråd med internasjonale standarder og praksis, som for eksempel bruk av partilogoer.

Det er positivt at KDD og Valgdirektoratet publiserte en veileder og en praktisk sjekkliste for universell utforming av valglokaler og stemmeutstyr for å bistå kommunene og fremme gode løsninger.⁶⁹ Veilederen utdyper kravene i valgloven og valgforskriften og oppfordrer valgstyrene til å rådføre seg med organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne og eldre når de velger valglokaler og vurderer tilgjengeligheten der. Den anbefaler også tiltak som bruk av forstørrelsesglass og ekstra belysning. Kommunene er ikke pålagt å tilby tilrettelagt transport til valglokaler, noe enkelte av ODIHR EETs samtalepartnere fra funksjonshemmedes organisasjoner anså som en mulig hindring.

Informasjon til velgere gis elektronisk og inkluderer opplysninger som er relevante for velgere med nedsatt funksjonsevne.⁷⁰ Samtidig påpekte flere som ODIHR EET snakket med, at den økende avhengigheten av digital kommunikasjon i valgprosessen og valgkampen kan ekskludere rundt 12 prosent av befolkningen som ansees å ha begrenset digital tilgang eller kompetanse, særlig eldre, personer med lavere utdanning eller som er bosatt i grisgrendte strøk.⁷¹ Selv om Valgdirektoratets offisielle nettside inneholder klarspråk, tegnspråkvideo og informasjon på flere språk, mangler den lettlest materiale som er nyttig for personer med utviklingshemming, og den er bare delvis i samsvar med standardene for universell utforming av IKT, som ennå ikke er oppdatert i Forskrift om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske (IKT)-løsninger.⁷² Direktoratet samarbeidet med organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne og støttet tiltak for å nå ulike velgergrupper, inkludert personer med nedsatt funksjonsevne.⁷³

Det bør arbeides videre med å forbedre tilgjengeligheten av informasjon om valgprosessen i tråd med de nyeste internasjonale standardene for digital tilgjengelighet, og sikre at slik informasjon også finnes i alternative formater, som lettlest versjon, for personer med nedsatt funksjonsevne.

⁶⁸ FNs menneskerettighetskomité CCPR [generelle kommentar nr. 25](#) (1996) paragraf 12, anbefaler positive tiltak for å overvinne særskilte utfordringer, som analfabetisme og språkbarrierer, og at «særlige metoder, som fotografier og symboler, bør tas i bruk for å sikre at velgere med lese- og skrivevansker har tilstrekkelig informasjon til å kunne treffe sitt valg».

⁶⁹ Se [veilederen om universell utforming av valglokaler og stemmeutstyr](#), samt tilhørende [sjekkliste](#). Sjekklisten angir tiltak for kommunen i hver fase av forberedelsene, og skiller mellom rettslige krav, god praksis og praktiske råd.

⁷⁰ Velgere som ikke har bekreftet sin digitale kontaktinformasjon de siste 18 månedene, vil motta informasjon per post. Velgerinformasjonen omfatter blant annet hvilken kommune velgeren er manntallsført i, muligheten for forhånds- og hjemmestemming, samt retten til gratis assistanse. Den inkluderer ikke muligheten til å be om stemmeseddel med punktskrift i valglokalet.

⁷¹ Se Kompetanse Norges [rapport om befolkningens digitale kompetanse og deltakelse](#) (2021) fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.

⁷² Se [tilgjengelighetserklæringen](#) for nettstedet valg.no. Nettstedet er delvis i samsvar med [retningslinjene for universell utforming av nettinhold \(WCAG\) 2.1](#), nivå A og AA, som kreves etter [forskrift om universell utforming av IKT-løsninger](#), sist endret i 2023. Det finnes nå en nyere versjon av denne internasjonale standarden: [WCAG 2.2](#).

⁷³ Stemmesedler med punktskrift trykkes av Norges Blindeforbund. Se [oversikten over kommunikasjons tiltak](#) finansiert av Valgdirektoratet.

Velgere har tilgang til et bredt spekter av stemmemetoder, inkludert tidligstemming, forhåndsstemming og mulighet for å stemme utenfor valglokalet dersom de ikke kan komme seg inn, samtidig som stemmegivningen holdes hemmelig. I tillegg opprettes det midlertidige mobile valglokaler ved institusjoner og sykehus under forhåndsstemmeperioden, og det er også mulig med ambulerende stemmegivning på beboernes rom.⁷⁴ Hjemmestemming er tilgjengelig ved forespørsel, uten krav om attest. Samlet sett gir disse ordningene gode muligheter for å benytte stemmeretten.

C. VALGKAMP, MEDIER OG REPRESENTASJON

Selv om politiske partier omfattes av likestillings- og diskrimineringsloven, varierer graden av universell utforming når det gjelder valgmøter, materiell og kommunikasjon. De fleste landsmøter og partihovedkvarterer sikrer en viss grad av tilgjengelighet, men ingen partier oppga at de tilbyr partiprogrammene sine i lettlest form, og få gir informasjon på tegnspråk, ei heller i sosiale medier under valgkampen. Noen partier har interne nettverk av medlemmer med funksjonsnedsettelse rundt om i landet.⁷⁵ Selv om de fleste partier fremmer likestilling mellom kjønnene og representasjon av ungdom og etniske minoriteter, er personer med funksjonsnedsettelse i liten grad representert på nasjonalt nivå.

Kringkastingsloven pålegger allmennkringkasteren NRK og kommersielle mediehus med mer enn fem prosent av TV-seerne å sikre tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse, blant annet gjennom teksting, tegnspråktolkning, synstolking og opplesing av undertekster.⁷⁶ NRK tilbyr alt valgrelevant innhold med teksting og tegnspråktolkning både på TV og via tilgjengelige digitale plattformer, noe som gjør det mulig for personer med funksjonsnedsettelse å få informasjon om valget og ta informerte valg. NRK gjennomfører jevnlig konsultasjoner med organisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse, både før og etter valg, med deltakelse fra redaktører med ansvar for valgdekningen.⁷⁷ ODIHR EETs samtalepartnere fra slike organisasjoner påpekte at mindre medieaktører fortsatt kommer til kort når det gjelder tilgjengeliggjøring.

Temaer knyttet til funksjonsnedsettelse var i stor grad fraværende i valgkampen.⁷⁸ Regjeringens forslag om å innlemme CRPD i menneskerettsloven, som lenge har vært et krav fra funksjonshemmedes organisasjoner, fikk svært begrenset medieoppmerksomhet. Likevel deltok disse organisasjonene aktivt i den offentlige debatten og oppmuntret personer med funksjonsnedsettelse til å delta i valget og valgkampen.⁷⁹

De fleste ODIHR EET snakket med påpekte mangelen på representanter med funksjonsnedsettelse i det avtroppende Stortinget, samt det lave antallet kandidater med funksjonsnedsettelse, særlig på valgbare plasser. Dette ble forklart med både fysiske og holdningsmessige barrierer, samt begrenset

⁷⁴ Riksvalgstyret mottok en klage fra datteren til en kvinne med demens som bodde på sykehjem, og som avga stemme med bistand fra valgmedarbeidere på rommet sitt før sønnen hennes rakk å komme for å bistå. Riksvalgstyret avviste enstemmig klagen og konkluderte med at det ikke hadde funnet sted utilbørlig påvirkning. Se [vedtak 23/2025](#).

⁷⁵ Inkludert Venstre, Arbeiderpartiet og Høyre.

⁷⁶ Se [kringkastingsloven](#) og [forskrift om universell utforming av IKT-løsninger](#).

⁷⁷ Representanter for ulike grupper av personer med funksjonsnedsettelse ga tilbakemeldinger på NRKs [Valgomat](#) før den ble lansert.

⁷⁸ Enkelte medier drevet av eller rettet mot personer med funksjonsnedsettelse publiserte valgrelevant informasjon, herunder [TV BRA](#) i samarbeid med den kommersielle kanalen TV 2 og med reportere med utviklingshemming, [Klar Tale](#), en lettlest avis, og [Handikapnytt](#), et digitalt medium som dekker nyheter om funksjonsnedsettelse.

⁷⁹ Organisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse deltok under Arendalsuka, et sentralt politisk arrangement i august, organiserte debatter med politiske partier og bidro til å øke bevisstheten om spørsmål knyttet til funksjonsnedsettelse under valgkampen. Se for eksempel [Unge funksjonshemmedes rangering av partiprogrammer](#) eller [Norges Døveforbunds sammenligning av politiske partier](#).

sttte fra offentlige myndigheter.⁸⁰ P grunn av det begrensede antallet timer som kommunene tilbyr gjennom ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA), prioriterer personer med funksjonsnedsettelse ofte andre livsomrder fremfor aktiv politisk deltakelse. Dette begrenser deres mulighet til å fore valgkamp p lik linje med andre kandidater.⁸¹ Kommunene tilbyr i varierende grad sttte til personer med funksjonsnedsettelse, noe som pvirker deres evne til å inneha politiske verv p en effektiv mte, srlig i ulønnede lokale verv.⁸²

Som fastsatt i artikkel 29 i FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne br offentlige myndigheter vurdere helhetlige tiltak, inkludert budsjettmessige prioriteringer, for å styrke deltakelsen til personer med funksjonsnedsettelse i det politiske liv. Dette omfatter blant annet å stille til valg, inneha verv og utfre offentlige funksjoner bde p lokalt og nasjonalt nvå.

IX. BEHANDLING AV VALGTVISTER

Den nye valgloven har styrket reguleringen av behandling av valgklager og -tvister, og har dermed i stor grad fulgt opp flere tidligere anbefalinger fra ODIHR.⁸³ I den nye loven er Riksvalgstyret tillagt ansvar for behandling av klagesaker som gjelder valggjennomfiringen. Riksvalgstyret består av fem medlemmer, hvor lederen og to vrige medlemmer er dommere, mens to medlemmer er tidligere stortingsrepresentanter.⁸⁴

Riksvalgstyret oppnevnes av Stortinget for en fireårsperiode som begynner 1. januar i det andre året etter valget. Medlemmer og varamedlemmer kan gjenoppnevnes for én ny periode, og kan avsettes av Stortinget med to tredjedels flertall ved alvorlige brudd p sine plikter, noe som ikke er nærmere definert i loven.⁸⁵ Riksvalgstyrets sekretariat består av ansatte i Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD), noe som kan reise spørsmål om dets evne til å arbeide uavhengig og innebære en risiko for interessekonflikter.⁸⁶

Det kan vurderes å styrke Riksvalgstyrets rolle ytterligere ved å gi det tilstrekkelige ressurser til å fungere uavhengig, for å sikre en effektiv behandling av valgrelaterede klage- og tvistesaker.

⁸⁰ Lederen for partiet Hyre er åpen om at hun har dysleksi.

⁸¹ Ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er en velferdstjeneste som gir personer med funksjonsnedsettelse et fast antall assistansetimer som kan benyttes fleksibelt, i motsetning til tradisjonelle hjemmetjenester som gis til faste tider.

⁸² I de [avsluttende merknadene fra 2019](#) til Norges frste rapport uttrykte CRPD-komiteen bekymring for «det lave nvået av representasjon og deltakelse blant personer med funksjonsnedsettelse i valg og deres lave representasjon i valgte og utnevnte organer», og anbefalte Norge å «fremme deltakelsen til personer med funksjonsnedsettelse, inkludert kvinner med funksjonsnedsettelse, i politisk liv og offentlige beslutningsprosesser med målbare mål og indikatorer».

⁸³ Loven regulerer blant annet hvem som har rett til å fremme klage, hvilke vedtak og handlinger som kan påklages, hvilket organ som er kompetent til å avgjre saken, frister og saksbehandling, samt krav til klagens innhold. Se [ODIHRs og Venezia-kommisjonens uttalelse fra 2010 om norsk valglovgivning](#).

⁸⁴ Etter loven kan ikke stortingsrepresentanter og medlemmer av regjeringen, statssekretærer, politiske rådgivere eller medlemmer av fylkes- og kommunestyrer oppnevnes som medlemmer av Riksvalgstyret. Etter anmodning fra Stortinget gjennomfrte Dommerforeningen en åpen utlysning for rekruttering av dommere til verv i Riksvalgstyret. De to ikke-dommermedlemmene nomineres av Arbeiderpartiet og Hyre, mens de to varamedlemmene nomineres av Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

⁸⁵ Etter den tidligere valgloven ble Riksvalgstyret oppnevnt av Kongen i statsråd og hadde ansvar for tildeling av utjevningsmandater.

⁸⁶ Medlemmene av Riksvalgstyret som er dommere er ikke fritatt fra sine ordinære oppgaver i domstolene.

Loven gir Riksvalgstyret skjønnsmessig myndighet til å avgjøre om klager skal behandles kun på grunnlag av skriftlige innlegg, med muntlige høringer, enten for lukkede dører eller i offentlighet.⁸⁷ Riksvalgstyret kan kjenne et valgresultat ugyldig dersom lovbrudd eller feil kunne ha påvirket utfallet. For øvrig kan det konstatere lovbruddet og pålegge valgmyndighetene å rette opp feilene. Riksvalgstyret kan avvise klager som ikke kan behandles dersom vilkårene for prøving ikke er oppfylt, eller dersom klager på samme grunnlag allerede er behandlet. Riksvalgstyrets vedtak er endelige og kan ikke påklages videre. Riksvalgstyret avholder ikke faste møter og har ingen uttrykkelig frist for behandling av klager, noe som avviker fra internasjonal god praksis for valg, men det er lovpålagt å ferdigbehandle klagen før Stortinget tar stilling til valgets gyldighet.⁸⁸ Dersom klager fortsatt er til behandling når det nye Stortinget trer sammen, godkjennes mandatene til de nyvalgte representantene bare foreløpig.⁸⁹ Riksvalgstyret publiserer informasjon om klager, noe som bidrar til åpenhet.

Det bør vurderes å fastsette en fremskyndet frist for behandling av klager, for å sikre en effektiv og rettidig håndtering av valgklager og -tvister. Klagerne bør gis anledning til åpne høringer, i tråd med internasjonal god praksis.

Etter den nye loven beholder det nyvalgte Stortinget myndigheten til å avgjøre valgets gyldighet og kan om nødvendig rette opp feil. Valget kjennes ugyldig i én eller flere kommuner dersom et regelbrudd kan ha påvirket mandatfordelingen.⁹⁰ I tråd med tidligere anbefalinger fra ODIHR fastsetter valgloven av 2023 at Stortingets vedtak om valgets gyldighet kan bringes inn for Høyesterett.

Velgere kan klage over brudd på loven, fordelingen av mandater til valgdistriktene, samt resultatene på valglokale- og distriktsnivå innenfor det distriktet de er manntallsført i.⁹¹ Forhåndsstemmere kan klage på forhold ved forhåndsstemmegivningen i den kommunen de avga stemme. Kun listeforslagsstillere kan klage på fordelingen av utjevningsmandater til partier, distrikter og enkeltkandidater, samt på Stortingets vedtak om valgets gyldighet.

Før valget behandlet Riksvalgstyret 68 klager.⁹² Av disse ble 17 fremmet av ett parti hvis lister ble avvist i alle distrikter på grunn av for få underskrifter og manglende overholdelse av fristen som følge av tekniske feil.⁹³ De øvrige klagenes gjaldt ulike forhold.⁹⁴ Riksvalgstyret avsto de fleste klagenes etter realitetsbehandling, mens ett parti fikk medhold i å registrere sin liste.⁹⁵ I fravær av lovkrav, og i strid med internasjonal god praksis, ble klagenes ikke behandlet i åpne høringer. Informasjon om klagenes og

⁸⁷ Punkt 3.3 h i Venezia-kommisjonens retningslinjer for god praksis i valgsaker fra 2002 fastslår at klagerens rett til en høring med begge parter til stede skal ivaretas.

⁸⁸ Punkt 3.3 g i retningslinjene fastslår: Frister for å fremme og avgjøre klager må være korte (tre til fem dager for hver instans i første omgang).

⁸⁹ Det nye Stortinget trådte formelt sammen 11. oktober.

⁹⁰ § 15-1 viser til brudd på Grunnloven, valglovgivningen og §§ 151, 152, 153 og 154 i straffeloven.

⁹¹ Straffbare forhold som utilbørlig påvirkning og trusler mot velgere, kjøp og salg av stemmer, flerstemming og stemmegivning ved fullmakt, feil opptelling og manipulering av opptellingsresultater hører inn under påtalemyndigheten.

⁹² Se informasjon om [klager fremsatt for Riksvalgstyret](#).

⁹³ Listene innlevert av partiet Alliansen – Alternativ for Norge ble avvist i alle valgdistrikter på grunn av for få underskrifter eller kandidater, eller manglende personopplysninger om kandidatene. Alliansens klage om at kravet til underskrifter fra velgere er i strid med Grunnloven, ble også avvist. Listen fra Norgesdemokratene ble avvist i ett distrikt der det var levert to lister med samme partinavn. En klage på godkjenningen av en liste fra Arbeiderpartiet ble avvist.

⁹⁴ Andre klager gjaldt forhåndsstemming, feil i velgerinformasjon, bruk av stemmeskannere, opptelling og den generelle gjennomføringen av valget.

⁹⁵ Industri- og Næringspartiet fikk sin liste avvist i Telemark valgdistrikt fordi partiet ikke leverte den innen fristen på grunn av tekniske feil. Vedtaket ble omgjort av Riksvalgstyret, og partiet fikk stille til valg.

vedtakene ble likevel publisert raskt på Riksvalgstyrets nettsider, og vedtakene fremstod som godt begrunnede. Samlet sett var behandlingen av valgklager og -tvister både rettidig og effektiv.

X. VALGDAGEN

I tråd med ODIHRs metodikk for ekspertobservasjoner besøkte teamet et begrenset antall valglokaler på valgdagen. De ble ikke foretatt noen systematisk, helhetlig observasjon av stemmegivning, opptelling og sammenstilling av resultater. Valgdagen forløp rolig, og der teamet observerte, var valget godt organisert og effektivt gjennomført, med høy grad av tillit fra befolkningen. Forhåndsstemming var mulig fra 1. juli til 8. august ved kommunenes rådhus og deretter fra 11. august til 5. september ved forhåndsstemmelokaler over hele landet.⁹⁶ På valgdagen kunne velgere avgi stemme i et valglokale i sin bostedskommune, og i enkelte kommuner også 7. september. Velgere i utlandet kunne stemme personlig ved utenriksstasjoner eller andre godkjente stemmesteder fra 1. juli til 29. august, eller per post, forutsatt at stemmene ble sendt fra utlandet og mottatt innen kl. 17.00 dagen etter valgdagen. Stemmer avgitt utenfor hjemkommunen ble sendt til velgerens hjemkommunes valgstyre for opptelling. Det var ventet at flere ville forhåndsstemme enn ved forrige valg, og derfor ble antallet forhåndsstemmelokaler utvidet, samtidig som antallet valglokaler på valgdagen ble redusert.

Velgere måtte fremvise gyldig legitimasjon med bilde for å avgi stemme, slik det er presisert i nyere lovendringer og i tråd med en tidligere anbefaling fra ODIHR. Før stemmegivning ble hver velger identifisert og krysset av i det elektroniske manntallet, som var tilgjengelig gjennom internettforbindelse i nesten alle valglokaler gjennom EVA-systemet; denne elektroniske avkryssingen bidrar til å forhindre muligheten for å stemme flere ganger.⁹⁷

Stemmesedlene lå i bunker på hyller inne i stemmeavsluttet, ordnet alfabetisk etter partinavn. Selv om denne praksisen ikke fullt ut forhindrer at sedler kan bli feilplassert eller skape forvirring blant velgere, var valgmedarbeiderne instruert til jevnlig å kontrollere at alle stemmesedler var tilgjengelige og korrekt plassert. Stemmer avgitt under forhåndsstemming ble lagt i forseglede poser med serienummer og overført til kommunens valgstyre etter stengetid hver dag. Forhåndsstemmene ble telt opp av kommunenes valgstyre før valgdagen, både manuelt og ved bruk av skannere, og resultatene ble lastet opp i EVA-systemet uten å bli offentliggjort.

Den nye valgloven fastsetter obligatorisk manuell opptelling av stemmer avgitt på valgdagen i valglokalet, mens det tidligere var opp til kommunens valgstyre å avgjøre hvor opptellingen skulle foregå.⁹⁸ Det skal også gjennomføres en ny opptelling av kommunens valgstyre, som kan velge å bruke skannere eller foreta en ny manuell opptelling. Resultatene kontrolleres opp mot første opptelling og rapporteres gjennom EVA-systemet. Fylkesvalgstyrene gjennomførte en tredje opptelling, ved bruk av skannere, av alle kommuner i fylket før de fastsatte det endelige resultatet. Disse gjentatte opptellingene bidrar til å sikre nøyaktigheten av, og åpenheten rundt, valgresultatet.

⁹⁶ Forhåndsstemmelokaler ble etablert i kjøpesentre, biblioteker, samt i midlertidige installasjoner oppført i hovedgater, på torg mv.

⁹⁷ ODIHRs ekspertteam ble informert om at enkelte kommuner benyttet manntall i papirformat.

⁹⁸ I 2017, én uke før valgdagen, fastsatte Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) en forskrift som påla manuell opptelling av alle stemmesedler, angivelig for å imøtegå bekymringer knyttet til opptelling ved bruk av skannere og for å styrke tilliten til valgprosessen.

XI. ANBEFALINGER

Disse anbefalingene, slik de fremgår gjennom hele teksten, er gitt med sikte på å ytterligere forbedre gjennomføringen av valg i Norge og støtte arbeidet med å sørge for at valggjennomføringen fullt ut samsvarer med forpliktelsene Norge har som OSSE-medlemsland, samt andre internasjonale forpliktelser og standarder for demokratiske valg. Anbefalingene bør leses i sammenheng med tidligere anbefalinger fra ODIHR som ennå ikke er fulgt opp. ODIHR står rede til å bistå norske myndigheter med å ytterligere forbedre valgprosessen og følge opp anbefalingene i denne og tidligere rapporter.⁹⁹

1. For å sikre lik stemmerett bør valgmyndighetene vurdere nærmere om dagens system er tilstrekkelig i samsvar med likhetsprinsippet. I tråd med internasjonal god praksis bør en slik gjennomgang ta sikte på å styrke likeverdigheten i stemmevekten, samtidig som hensynet til representasjon av tynt befolkede områder ivaretas.
2. For å sikre valgadministrasjonens upartiskhet bør loven endres slik at kandidater ikke kan være medlemmer av valgstyret på noe nivå.
3. For å styrke personvernet kan det vurderes å lovfeste at bruk av offisielle manntallsdata begrenses til kontroll av manntallet, kombinert med en plikt til å slette alle kopier irreversibelt innen en klart avgrenset frist etter valgdagen.
4. Det bør vurderes å regulere den digitale valgkampen med sikte på å sikre like konkurransevilkår for deltakerne og beskytte velgernes evne til å ta informerte valg.
5. For å sikre like konkurransevilkår og begrense risikoen for at enkeltpersoner eller grupper får uforholdsmessig stor politisk innflytelse, bør det vurderes å innføre grenser for private bidrag og valgkamputgifter.
6. For å styrke åpenhet og ansvarlighet i valgkampfinansieringen bør valgkamp drevet av tredjeparter reguleres og underlegges de samme eller tilsvarende regler for bidrag og utgifter som gjelder for politiske partier.
7. For å styrke åpenhet og tilsyn med valgkampfinansiering bør loven kreve offentliggjøring av inntekter og utgifter både kort tid før og etter valgdagen, samt publisering av revisjonsberetningene sammen med årsregnskapene til de politiske partiene.
8. Det bør vurderes å gjennomgå sammensetningen av Partilovnemnda for å sikre dens uavhengighet, samt å fastsette et tydelig tilsynsmandat for hele perioden for innberetning av bidrag og støtte til partienes valgkamp.
9. For å sikre at alle valglokaler er tilgjengelige for personer med nedsatt funksjonsevne, i tråd med bestemmelsene i valgloven og likestillings- og diskrimineringsloven, bør bestemmelsen som åpner for unntak fra kravene om universell utforming av «særlige grunner», oppheves.

⁹⁹ I punkt 25 i [OSSEs Istanbul-dokument fra 1999](#) (på engelsk) forpliktet deltakerstatene seg til «å følge opp ODIHRs valgobservasjoner og anbefalinger uten opphold». Oppfølgingen av tidligere anbefalinger er vurdert av ODIHRs ekspertteam som følger: anbefaling 3, 4 og 5 fra [sluttrapporten om stortingsvalget i 2017](#) (på engelsk) er fullt ut gjennomført, mens anbefaling 1, 2 og 8 er delvis gjennomført. Se også [ODIHRs database over valganbefalinger](#) (på engelsk).

10. Det bør vurderes å harmonisere praksis for bruk av stemmesedler med punktskrift, for å sikre blinde velgeres rett til å stemme selvstendig og hemmelig.
11. Det bør vurderes å innføre flere utformingselementer som gjør stemmesedlene tilgjengelige og enkle å forstå og bruke, i tråd med internasjonale standarder og praksis, som for eksempel bruk av partilogoer.
12. Det bør arbeides videre med å forbedre tilgjengeligheten av informasjon om valgprosessen i tråd med de nyeste internasjonale standardene for digital tilgjengelighet, og sikre at slik informasjon også finnes i alternative formater, som lettlest versjon, for personer med nedsatt funksjonsevne.
13. Som fastsatt i artikkel 29 i FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne bør offentlige myndigheter vurdere helhetlige tiltak, inkludert budsjettmessige prioriteringer, for å styrke deltakelsen til personer med funksjonsnedsettelse i det politiske liv. Dette omfatter blant annet å stille til valg, inneha verv og utføre offentlige funksjoner både på lokalt og nasjonalt nivå.
14. Det kan vurderes å styrke Riksvalgstyrets rolle ytterligere ved å gi det tilstrekkelige ressurser til å fungere uavhengig, for å sikre en effektiv behandling av valgrelaterte klage- og tvistesaker.
15. Det bør vurderes å fastsette en fremskyndet frist for behandling av klager, for å sikre en effektiv og rettidig håndtering av valgklager og -tvister. Klagerne bør gis anledning til åpne høringer, i tråd med internasjonal god praksis.

XII. VEDLEGG: ENDELIGE VALGRESULTATER

Parti	Stemmer	Prosent	Mandater	Utjevnings- mandater
Arbeiderpartiet	902 296	28,0	53	0
Fremskrittspartiet	767 903	23,8	47	0
Høyre	471 602	14,6	24	1
Sosialistisk venstreparti	181 192	5,6	9	4
Senterpartiet	179 994	5,6	9	1
Rødt	171 342	5,3	9	5
Miljøpartiet De Grønne	152 782	4,7	8	4
Kristelig Folkeparti	135 230	4,2	7	4
Venstre	118 941	3,7	3	0
Pensjonistpartiet	26 839	0,8	0	0
Norgesdemokratene	23 260	0,7	0	0
Generasjonspartiet	21 589	0,7	0	0
Industri- og Næringspartiet	18 771	0,6	0	0
Konservativt	15 507	0,5	0	0
Fred og Rettferdighet (FOR)	9 430	0,3	0	0
Sentrum	5 701	0,2	0	0
DNI-partiet	5 280	0,2	0	0
Velferds- og Innovasjonspartiet	4 932	0,2	0	0
Pasientfokus	4 174	0,1	0	0
Redd Ullevål sykehus	2 361	0,1	0	0
Ensomhetspartiet	712	0,0	0	0
Norges Kommunistiske Parti	50	0,0	0	0

Registrerte velgere	4 059 218
Avgitte stemmer	3 246 318
Stemmer avgitt til partier	3 219 888
Blanke stemmer	26 430
Valgdeltakelse (prosent)	80,0
Ugyldige stemmer	5 510

OM ODIHR

Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) er OSSEs sentrale institusjon for å bistå deltakerlandene med å «sikre full respekt for menneskerettigheter og grunnleggende friheter, overholde rettsstatsprinsippet, fremme demokratiske prinsipper og (...) bygge, styrke og beskytte demokratiske institusjoner, samt fremme toleranse i hele samfunnet» (Helsingfors-dokumentet fra toppmøtet i 1992). Dette kalles OSSEs menneskelige dimensjon.

ODIHR, som har base i Warszawa (Polen), ble opprettet som Kontoret for frie valg under toppmøtet i Paris i 1990 og startet sin virksomhet i mai 1991. Ett år senere ble navnet endret for å gjenspeile et utvidet mandat som også omfattet menneskerettigheter og demokratisering. I dag har kontoret over 150 ansatte.

ODIHR er den ledende institusjonen i Europa innen **valgobservasjon**. Hvert år koordinerer og organiserer det utsendelsen av tusenvis av observatører for å vurdere om valg i OSSE-regionen gjennomføres i samsvar med OSSE-forpliktelser, andre internasjonale forpliktelser og standarder for demokratiske valg, samt nasjonal lovgivning. Metodikken gir en unik og grundig innsikt i hele valgprosessen. Gjennom bistandsprosjekter hjelper ODIHR deltakerlandene med å forbedre sine valgsystemer.

Kontorets **demokratiseringsarbeid** omfatter blant annet sikring av rettsstaten, støtte til lovgivning, demokratisk styring, migrasjon og bevegelsesfrihet samt likestilling mellom kjønnene. ODIHR gjennomfører årlig en rekke målrettede bistandsprogrammer for å utvikle demokratiske strukturer.

ODIHR bistår også deltakerlandene med å oppfylle sine forpliktelser til å fremme og beskytte **menneskerettigheter og grunnleggende friheter** i tråd med OSSEs forpliktelser under den menneskelige dimensjonen. Dette skjer gjennom samarbeid med ulike partnere for å styrke samarbeid, bygge kapasitet og tilby ekspertise innen tematiske områder, inkludert menneskerettigheter i bekjempelsen av terrorisme, styrking av menneskerettighetsvern for ofre for menneskehandel, menneskerettighetsopplæring og -trening, overvåking og rapportering om menneskerettigheter, samt kvinners rettigheter og sikkerhet.

Innen området **toleranse og ikke-diskriminering** gir ODIHR støtte til deltakerlandene i arbeidet med å styrke arbeidet mot hatkriminalitet og hendelser knyttet til rasisme, fremmedfrykt, antisemittisme og andre former for intoleranse. ODIHRs arbeid på dette området omfatter lovgivning, opplæring av politimyndigheter, oppsyn med, rapportering på og oppfølging av reaksjoner på hatmotiverte forbrytelser og hendelser, samt utdanningsaktiviteter for å fremme toleranse, respekt og gjensidig forståelse.

ODIHR gir også rådgivning til deltakerlandene om deres politikk overfor minoritetsfolkene **rom og sinti**. Organisasjonen arbeider for kapasitetsbygging og nettverksutvikling blant rom- og sintisamfunn, og oppmuntrer til deltakelse fra rom- og sintirepresentanter i politiske beslutningsorganer.

Alle ODIHRs aktiviteter gjennomføres i nært samarbeid med OSSEs deltakerland, OSSEs institusjoner og feltoperasjoner, samt med andre internasjonale organisasjoner.

Mer informasjon finnes på ODIHRs nettsider (www.osce.org/odihr).